

Mokslo Lietuva

ISTORIKO ROMUALDO FIRKOVIČIAUS JUBILIEJUS ■ 4 p.

20-OJI KONFERENCIJA „SCIENTIA ET HISTORIA 2013“ ■ 5 p.

INTERPTŪJŲ SISTEMŲ
MOKYMAI ■ 8, 9 p.

■ p. 9 Biomassės perdurbimo svarba

■ p. 10 Lietuvis iš „Caltech'o“ apie kosmoso tyrinėjimus

■ p. 11 VGTU konkursas pareigybėms užimti

Nr. 8 (496)

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Gedimino Žemicko nuotraukos

Apdovanojimų „Balto filologo skrynelė“ ceremoniją veda VšĮ „Gimnazistai“ direktorė dr. Elena Martinonienė (trečia iš kairės) su mokiniais

PROFESINĖS ASOCIACIJOS: MISIJA ĮMANOMA?

Tauta gyva, kol rūpinasi gimtąja kalba, bent jau tautos šviesiausioji dalis. Tai aksioma, kurios žodinė išraiška apibūdinta išmintyje, kad kalba yra tautos gyvybės šaknis. Pakirsk šaknį ir nudžius viršūnę. Išmintyje užkoduota gyvybės medžio idėja, prasminis archetipas.

Lietuva viena iš tų valstybių, kuri rūpinasi ir kitomis kalbomis. Gyvename daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje, tad mums šis rūpestis yra būtinybė, normalaus valstybės gyvavimo

šalyga. Pagaliau tai ir gilios istorinės LDK tradicijos tąsa – tautinė, religinė ir kalbinė tolerancija nuo seniausių laikų valstybėje būdavo pastebima atvykėlių, o vietiniam net ir priminti nereikėdavo, nes tai buvo įprasta, savaime suprantama.

Vienas dalykas, ką apie savą gimtąją kalbą šiandien mano atsitiktinis praeivis, kalbos reikalais susidomintis gal priešokiais, ir kitas – kaip mintis dėsto profesionalas, gyvenantis kalbos džiaugsmiais ir rūpesčiais. Profesionalai ir dalyvis

mintimis šioje apskritojo stalo diskusijoje. Dingstį pokalbiui suteikė š. m. kovo 15 d. Vilniuje svečių namuose „Domus Maria“ vykusį Lietuvos kalbų pedagogų asociacijos (LKPA) narių profesinės kompetencijos įvertinimo ir pagerbimo šventę, kurios pagrindiniu akcentu tapo naujo komunikacinio scenarijaus pristatymo ir „Balto filologo skrynelės“ įteikimo ceremonija.

Priminsime, LKPA įkurta 2006 m. ir buvusi kalbų mokymo profesionalus, dirbančius švietimo institucijose Lietuvoje ir užsienyje, užsiimančius pedagogine ar tiriamąja veikla, šios srities politikos formuotojus ir socialinius dalininkus. Asociacijos steigėjai ir nariai yra Kauno technologijos, Klaipėdos ir Vytauto Didžiojo universitetai, Vilniaus universiteto Užsienio kalbų institutas, Vilniaus kolegija, LR lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų sąjunga ir LR Valstybės institucijų kalbų centras. Nuo 2006 m. pabaigos iki 2012 m. kasmet asociacijos veikloje dalyvavo 7 kolektyviniai ir nuo 50 iki 100 individualių narių. Kaip vieną svarbiausių siekių asociacija pabrėžia gimtosios kalbos saugojimą ir puoselėjimą, kitų kalbų mokymą(-si), pedagogų dalykinės kompetencijos tobulinimą, kūrybiškumo, humanizmo, tolerancijos, pilietiškumo ugdymą.

Per šešerius veiklos metus išryškėjo asociacijos geriausi, daugiausia jėgų ir sugebėjimų skiriantys profesinei ir visuomeninei veiklai, tad atėjo metas juos išskirti ir pagerbti. Nutarta kasmet rengti šventę, kurios metu nugalėtojams – asmenims ir institucijoms – įteikti „Balto filologo skrynelę“. Ji skiriama pagal nustatytus kriterijus skirtingose nominacijų kategorijose už

HARMONIZUOTI APLINKĄ – tai ir būtų pagrindinis dizaino uždavinys (2)

Pradžią Nr. 1.

Pašnekesio su Tautvydu KALTENIU pirmoji dalis buvo tik įsibėgėjimas į svarbiausius dalykus. Lietuvos dizainerių sąjungos pirmininkas, UAB „Focus Design“ vadovas kupinas minčių ir naujų idėjų, tad ir klausytoją užkrečia smelktis į tokią svarbią kūrybos sritį kaip dizainas. Iš esmės tai mūsų epochos kūrybiškumo, siekių, techninių ir technologinių galimybių veidrodis. Mėginsime užčiuopti ir „Mokslo Lietuvos“ skaitytojui žinotinų dalykų.

Kai dizaineris virto „mažųjų architektu“

Mokslo Lietuva. Gerbiamasis Tautvydai, ką vis dėlto atspindi mūsų laikų Lietuvos dizainas, jei jau pradėjome kalbą apie atspindžius. Gal labai neatsargu dizainą pavadinti gyvenimo veidrodžiu?

Tautvydas Kaltenis. Bet kuri kūrybos sritis yra gyvenimo atspindys, kitaip ji būtų nesuprantama ir menkavertė. Dizainą norėjau pabrėžti kaip siauresnę planuojamos kūrybos veiklą, sprendžiančią tik su objekto fizinėmis ir funkcinėmis savybėmis susijusius uždavinius, nors mūsų taip susiklostė, kad dizaineriai, ieškodami savęs pritaikymo rinkoje, peržengia išsityrusias žanro ribas, pvz., ima spręsti architekturo profesines užduotis. Kita vertus, architekto ir dizainerio amatai, tiek proceso, tiek metodikos prasme yra panašūs, skiriasi tik mąstymo vektorių kryptys – architektas mąsto nuo visumos prie detalių, dizaineris dažnai mato visumą kaip detalių sumą. Ekonomikos augimas ir statybų bumai per pastaruosius 15 metų kilstelėjo architekto profesinį prestižą. Dizaino eilė dar tik ateina.

Mokslo Lietuva. Lietuviškasis pramoninis dizainas buvo kluptelėjęs? Jei taip, tai dėl kokių priežasčių?

T. Kaltenis. Prisiminkime dešimtojo dešimtmečio lietuviškus „Silelius“, „Taurus“, tuo laiku kurtas lietuviškas skaičiavimo mašinas, automatinės telefonų stotis – jų dizainas tada buvo arti pasaulinio lygio. Dizainas atitiko pasiektą technikos lygį, bet maždaug tuo metu pasaulyje vyko

■ Nukelta | 6 p.

Apskritojo stalo dalyvės – Danutė Rasimavičienė, Nijolė Bražėnienė, Vilma Bačkiūtė, Eglė Šleinotienė ir Ina Dagytė-Mituzienė, regis, liko patenkintos „Mokslo Lietuvos“ redakcijoje vykusia diskusija

Mieli „Mokslo Lietuvos“ skaitytojai,

kviečiame prenumeruoti „Mokslo Lietuvą“ pašto skyriuose ir internetu 2013-iesiems metams: mokslo visuomenės informacija Jus pasieks greičiau ir operatyviau negu laukiant internetinio laikraščio varianto.

Prenumeratos kaina: 1 mėn. – 9,19 Lt, 3 mėn. – 27,55 Lt, 6 mėn. – 55,08 Lt, 11 mėn. – 100, 98 Lt.

■ Nukelta | 2 p.

APSKRITOJO STALO DISKUSIJA

PROFESINĖS ASOCIACIJOS: MISIJA ĮMANOMA?

■ Atkelta iš 1 p.

sėkmingiausiai įgyvendintą iniciatyvą, inovatyviausią veiklą ir jos pamatuotą naudą, išmintingiausiai suvoktą tarpkultūriškumą, naudingiausią talką verslui, matomiausią Lietuvos kalbų pedagogų darbą pasaulyje, giliausią savo veiklos pasekmių įžvalgą, naudingai eksportuotą Lietuvoje subrandintą idėją / darbą ir t. t.

LKPA Taryba skiria nominacijų komisiją iš penkių asmenų, kuri skelbia nominacijas, organizuoja baigiamąjį renginį ir rezultatų viešinimą.

Filologų pagerbimo komunikacinės koncepcijos materializuota ašis – apdovanojimų „Balto filologo skrynelė“ įteikimo ceremonija. Idėjos autorė dr. Ina Dagtė-Mituzienė. Ji sąvokoje *baltas filologas* akcentuoja vertybių ir tautų, kalbų jungtį. Baltas filologas – profesionalus, etiniu požiūriu švarus, geranoriškai aktyvus, entuziastingas, kartu primenami mūsų protėviai baltai, mūsų bendrų tradicijų puoselėjimo svarba ir tęstinumas dabartyje.

Remiantis parengta koncepcija „Balto filologo skrynelė“ sukūrė dailininkė juvelyrė Marytė Gurevičienė, daugelio garsių auksakalystės darbų autorė, emalio mokyklos Lietuvoje puoselėtoja. Skrynelė medinė, visada ras vietą ant rašomojo stalo ar knygų lentynoje. Skrynelę puošia emalio ornamentika, jos viduje dailio emalio segė. Beje, kiekvienam laureatui skirta skirtinga segė, jas visas sieja formatai ir baltiška ornamentika. Puošyba atspindi tautų ir kalbų įvairovę, iškilias asmenybes ir jų darbus, taip pat baltams būdingą ornamentiką. Iškilios asmenybės derinamos su tais metais minimomis sukaktimis. 2012 m. dėžutės šonuose akcentas Maironio – 150 ir Č. Dikenso – 200, 2013 m. – J. Baltrušaičio 140 ir A. Mickevičiaus 215, 2014 m. – Donelaičio 300, V. Šekspyro 450, 2015 m. – Žemaitės 170 ir T. Mano 140, 2016 m. – J. Grušos 115 ir M. Prusto 145 metinės.

Įteikiant pirmąsias „Balto filologo skrynelės“ už 2012 m. indėlių dalyvavo kalbininkai, mokslininkai, kalbos politikos šalyje kūrėjai, Lietuvoje veikiančių tarptautinių organizacijų atstovai, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkė Daiva Vaišnienė, Švietimo ir mokslo viceministrė Genovaitė Krasauskienė, suprantama, asociacijos vadovai ir nariai. Apdovanojimui „Balto filologo skrynelė“ buvo nominuotos dvi institucijos: Vytauto Didžiojo universiteto Užsienio kalbų centras už inovatyviausią kalbininkų veiklą ir jos pamatuotą naudą bei Vilniaus kolegijos kalbininkai – už naudingiausią tikslą verslui, rezultatų kalbininkų tarpusavio bendradarbiavimą. Apdovanojimas atiteko Vytauto Didžiojo universiteto Užsienio kalbų centrui.

Išskirtos ir „Balto filologo skrynelė“ nominuotos penkios aktyvios LKPA narės. Tai Vilniaus universiteto doc. dr. Nijolė Bražėnienė, VU Užsienio kalbų instituto įkūrėja ir buvusi ilgametė direktorė – už gyvenimo

pasiekimus moksle ir indėlių kuriant kalbų politiką Lietuvoje; kalbininkė habil. dr. Marija Liudvika Drazdauskienė, Varšuvos aukštosios mokyklos Wszechnica Polska profesorė – už gyvenimo pasiekimus, aktyvų dalyvavimą asociacijos veikloje; prof. Nemira Mačianskienė, VDU Užsienio kalbų centro direktorė, Senato narė, Švietimo ir mokslo ministerijos ekspertė – už inovacijas kalbų mokyme, sėkmingą edukacinės vadybos patirtį; Valstybės institucijų kalbų centro tarptautinių projektų koordinatore dr. Olga Medvedeva, ilgametė LKPA Tarybos narė – už išmintingiausiai suvoktą tarpkultūriškumą, Lietuvos kalbininkų iniciatyvų sklaidą Europoje. Beje, laureatė, pirmosios „Baltojo filologo skrynelės“ savininkė, Vilniaus kolegijos Užsienio kalbų katedros vedėja, vokiečių kalbos dėstytoja Jūratė Patackaitė yra Švietimo mainų paramos fondo Europos pažymėjimo atrankos komisijos narė, tarptautinės programos „Italų kalbos ir kultūros dėstyimas. Katedros kūrimas“ projekto dalyvė, kitų tarptautinių programų organizatorė ir dalyvė.

Būtų puiku, jei galėtume pakalbinti visas kandidates gauti apdovanojimą,

LR švietimo ir mokslo ministerijos darbuotoja Vilma Bačkūtė ir Lietuvos kalbų pedagogų asociacijos prezidentė Eglė Šleinotienė „Balto filologo skrynelės“ įteikimo renginyje

Gedimino Zemlicko nuotraukos

„Balto filologo skrynelės“ apdovanojimo idėjos autorė dr. Ina Dagtė-Mituzienė (viduryje), skrynelės idėjos įgyvendintoja dailininkė juvelyrė Marytė Gurevičienė ir kraštovaizdžio architektas Alvydas Mituzas

bet jau vien iš jų veiklos išvardijimo matyti, kaip užsiėmusios, prie vieno stalo susodinti nėra paprasta.

Vis dėlto pavyko sutelkti kelias autoritetingas ir kvalifikuotas diskusijos dalyves, tarp jų ir vieną „Baltojo filologo skrynelės“ nominantę – doc. dr. Nijolę BRAŽĖNIENĘ. Ją jau spėjome pristatyti, tik pridursime, kad N. Bražėnienė daug metų buvo Vilniaus universiteto Senato narė, Europos anglistikos studijų asociacijos (ESSE) ir LKPA Tarybos narė, kalbų mokymo politikos Lietuvoje viena iš kūrėjų.

Vilma BAČKIŪTĖ – Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos darbuotoja, prieš tai ne vienus metus dirbusi Britų taryboje, „Balto filologo skrynelės“ ekspertų komisijos pirmininkė.

Dr. Ina DAGYTĖ-MITUZIENĖ – Kauno technologijos universiteto Dizaino ir technologijų fakulteto or-

nių komunikacijų inžinerijos katedros docentė, dėstanti komunikacinio ciklo disciplinas. Šias disciplinas taip pat yra dėšiusi VU, VDU, Klaipėdos ir Šiaulių universitetuose. Apdovanojimo „Balto filologo skrynelė“ koncepcijos autorė.

Doc. dr. **Danutė RASIMAVIČIENĖ** – Vilniaus kolegijos Verslo vadybos fakulteto dekanė, Europos aukštųjų mokyklų asociacijos (SPACE) prezidentė. Pastebėsime, kad Vilniaus kolegija buvo pirmoji Vidurio ir Rytų Europos aukštoji mokykla, kuri 2002 m. tapo šios asociacijos nare. Asociacija vienija apie 90 narių 28 šalyse ne tik Europoje, bet ir įvairiuose pasaulio regionuose.

Eglė ŠLEINOTIENĖ – viena iš LKPA steigimo iniciatorių ir jos prezidentė, jau trečią kartą išrinkta į šias visuomenines pareigas – iškalbingas kolegų įvertinimas. E. Šleinotienė – Valstybės institucijų kalbų centro or-

ganizatorė ir pirmoji ilgametė vadovė.

Šias iškilias redakcijos viešniais kalbino, retsykiais ir šiek tiek alyvos ant diskusijos žarijų šliūkštelėdavo „Mokslo Lietuvos“ vyriausiasis redaktorius Gediminas Zemlickas.

Lietuvoje išplautas atsakomybės jausmas. Ar sugrąžinsime?

Mokslo Lietuva. Jau vien iš gerbiamų pašnekovių visuomeninių pareigų išvardijimo matyti dideli jų daromi ir padaryti darbai, reikšminga tarptautinė veikla. Tam tikroje aplinkoje visa tai matoma, vertinama, bet ar nėra atotrūkio su tauta, kuri į tas aukštas sferas nepatenka, nesiveržia ir apie reikšmingas veiklas gal net nežino. Tauta gyvena savo kasdieniais rūpesčiais, o akademinės bendrijos nariai sau kelia vis aukštesnius tikslus – atotrūkis didėja. Gimtosios kalbos reikalai negerėja, mokiniai ir studentai vis mažiau

skaito, o beraščių Lietuvoje daugėja. Vaidų teisių apsaugos kontrolierė Edita Žiobienė 2011 m. liepą tvirtino, kad Lietuvoje mokyklų nelanko apie 6 tūkst. vaikų, iš jų Vilniuje – apie 2 tūkst. nėra peržengę mokyklos slenksčio. Praėjus metams ir 8 mėnesiams Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė Seimo plenariame posėdyje tvirtino, kad paskutiniiais statistiniais duomenimis Lietuvoje daugiau kaip 13 tūkst. vaikų nelanko mokyklos (2013 03 21 pranešimas). Per nepilnus dvejus metus šalyje padvigubino analfabetų skaičių, nors tikslaus jų skaičiaus nežino niekas.

Gal atrodysiu piktas niurzglys, bet kalbant apie akademinę bendriją (mat abejoju ar yra šalyje akademinė bendruomenė) ir asociacijas man iškyla spontaniškas drebulės įvaizdis: viršūnėje lapai virpa, tarp savęs šnarena, bet žemėje nuo to niekam nei šilta, nei šalta. Nukritusius lapus gainioja vėjas, kur pučia, ten neša, šaknų išvis tas lapų krebždenimas nepaliečia, o viršūnėlėms gerai taip, kaip yra. Atsiprašau už metaforą, neabejoju, kad ji profesionalių pedagogų bus nesunkiai sugriauta, sukritikuota kaip ne itin vykusios dabartės Gyvybės medžio metafora. Beje, ir kaip ne itin vykęs diletanto mėginimas užmegzti gyvą pokalbį su viešniomis.

Eglė Šleinotienė. Man šiandieninė situacija Lietuvoje primena 1983-ųjų Ameriką. Likimas lėmė, kad Amerikoje buvau po dešimtmečio – 1993 m. JAV vyriausybės kvietimu už kai kuriuos bendrus darbus, kuriuos tada teko atlikti Lietuvoje. Kodėl prisiminiau pirmąją iš paminėtų datų? 1983 m. amerikiečiai išleido visai šaliai didelę studiją pavadinimu „Nacija rizikuoja“ („A Nation at Risk“). Joje buvo pateikta JAV švietimo sistemos analizė, padarius matematikos, užsienio kalbų ir anglų kalbos testą. Praktiškai mažai kas iš tikrintųjų mokyklose išlaikė net gimtosios anglų kalbos egzaminą – testą. Tyrėjai įsitikino, kad švietimo situacija valstybėje tragiška. Todėl minėtoji knyga-studija ir pasirodė.

Kokių priemonių ėmėsi amerikiečiai? Trejus metus visose vidurinio mokymo ir aukštosiose mokyklose, neišskiriant nė Harvardo universiteto, amerikiečiai analizavo padėtį. Jie visai kitaip žiūri ir vertina daugelį dalykų.

APSKRITOJO STALO DISKUSIJA

Mes Lietuvoje suvokiame tik dvi pozicijas: viskas yra blogai ir antra – kažką reikėtų daryti, o tarpas tarp šių pozicijų likęs visiškai tuščias. Amerikiečiai padarė analizę ir po trejų metų išleido antrą didelę studiją „Nacija pasiruošusi. Mokymasis 21 amžiuje“ („A Nation Prepared: Teachers for the 21st Century“). Taip pat buvo parengtos, išspausdintos nedidelės knygelės visoms žmonių kategorijoms, jose buvo aiškinama, ko tikisi Amerika iš švietimo sistemos ir visų savo piliečių.

Ką matau mūsų šalyje? Lietuvoje išplautas atsakomybės jausmas: mokiniai neatsakingi, studentai, mokytojai, dėstytojai neįsako atsakomybės už tai, ką daro, lygiai kaip ir tėvai. Jei pradėsime gilintis, tai įsitikinsime, kad niekas už nieką neatsako. Jeigu profesinės asociacijos, kurioms mes atstovaujame, nepadarys išvadų ir iš jų išplaukiančių namų darbų, tai mūsų laukia didžiulis nuopuolis. Po trejų metų mokyklų lankys 30 proc. mažiau mokinių. Iš mokyklų ir universitetų teks išeiti daugeliui pedagogų ir mokslininkų, nes neliks darbo krūvio. Ir išeis ne prasčiausi.

Kalbų politikos klausimais dažnai priimami toli gražu ne išmintingiausi sprendimai. Mes surenkame informaciją iš universitetų (keturi universitetai yra mūsų asociacijos steigėjai, taip pat kolegijos ir kalbų centrai), todėl jaučiame gyvenimo pulsą, esame žmonių balsas. Jeigu neužpildysime tarpo, apie kurį užsiminiau, vadinasi, tauta ir Lietuvos valstybė atsidurs rizikos būsenoje.

ML. Yra atsakingų valstybės institucijų, kad švietimo sistemoje nebūtų spragų, apie kurias prkalbome, bet gerbiame, ponai Eglė viltis sieja būtent su profesinėmis asociacijomis, laisvanoriškomis visuomeninėmis organizacijomis. Esą jos turėtų lopyti mūsų švietimo politikos spragas. O juk dar yra universitetai, kolegijos, kur sukauptas didžiausias intelektualinis potencialas, aukščiausios mokslinės ir profesinės kvalifikacijos. Suprantu, kad jei bus palikta rūpintis visiems, kaip yra dabar, tai nesirūpins niekas. Gal tikrai pasikliaukime asociacijomis, kurios padarys tą, kas pagal pareigas priklauso daryti valstybės institucijoms?

E. Šleinitienė. Išties asociacijos žmonės ateina savo noru, susimoka nario mokesčių, bet susiburia iniciatyviausieji, kuriais galima pasikliauti. Jie dirba iš giliai suvoktos pareigos ir atsakomybės jausmo.

Ina Dągytė-Mituzienė. Atsakomybės jausmo nebuvimą, apie kurį kalba Eglė, pastebi visi, turintys kiek platesnį akiratį, analitiko gebėjimų ir veiksmo motyvaciją. Profesionalų terpė su tinkamu vertybiniu pagrindu galėtų būti priešuodžiu šiai negerovei. Žmonių, pažįstančių vienas kitą, būryje sunkiau meluoti, prisidengti skambiais ar raminančiais žodžiais. Todėl siūlau šiame pokalbyje apsiriboti profesionalus jungiančiomis asociacijomis, nes kitose galima daugžiauti. Profesionalų savigarba neleistų klausytis demagogijos ir melo. Štai kodėl profesinės asociacijos tokios svarbios, jų veikla užpildo nišas, kurios nepatenka ar išsprūsta iš valstybės institucijų akiračio. Taip, yra universitetai, kolegijos, atskirų žmonių, bet tai atskirybės, o profesinės asociacijos išsako bendrą narių nuomonę. Tai jų stiprybė. Aišku, jei asociacija stipri. Yra organizacijų, kur tokią kultūrą dar reikia sukurti, puoselėti, kad visas asociacijų arealas

taptų Lietuvos žmonių kompetencijų ir bendrumo garantu.

Manau, kad tokią pageidaujamą organizacinę kultūrą turi LKPA. Jos žmonės turi pamatyti platesni visuomenės sluoksnius. Todėl ir „pridėjau ranką“, padėdama kurti LKPA rezultatų viešinimo sistemą.

Jeigu manęs paklaustų, kur matau mūsų kompetencijų stiprinimo ir proveržio galimybes, tai neabejodama pasisakyčiau už profesines asociacijas. Per jų veiklą ir bendradarbiavimą galima pasiekti veiksmingiausių rezultatų.

Ryšys tarp kalbų, verslo ir investicijų

Nijolė Bražėnienė. Asociacijų žodis kalbų politikos formavime pakankamai svarus, į jį įsiklausoma. Švietimo ir mokslo ministerija prieš keletą metų buvo parengusi kalbų politikos strategiją, mūsų asociacija aktyviai dalyvavo. Svarstėme kalbų situaciją universitetuose ir mokyklose su KTU, VDU, VU ir KU, teikėme pasiūlymus, žodžiu, labai aktyviai įsitraukėme į kalbų politikos strategijos šalyje kūrimą. Deja, strategijos kūrimas sustojo, vėliau išvis nunyko. Ėmėme teirautis – kas atsitiko? Pasirodo, buvo nutarta atsisakyti šios idėjos: kaip čia kalbas išskirsi iš kitų mokomųjų dalykų – istorijos, matematikos, fizikos ir t. t. Tai buvo neteisingas požiūris.

Tik ką iš Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkės Daivos Vaišnienės (pirma iš dešinės) rankų VDU Užsienio kalbų centras gavo „Balto filologo skrynelę“, ją atsiėmė centro direktorė Nemira Mačianskienė su kolegomis

Kalbos nėra vien atskirų žmonių akiračio plėtimo ar bendravimo priemonė. Ar susimąstome, kodėl į Lietuvą taip mažai investuojama iš kitų valstybių? Teko išgirsti ir tokį atsakymą: todėl, kad Lietuvoje nemoka užsienio kalbų. Žinoma, turėjo galvoje ne anglų, o kitas kalbas.

ML. Lietuviai neblogai susikalba su slavais, bet jei nekalbi angliškai, vadinasi, nemoki užsienio kalbų?

Vilma Bačkiūtė. Šiuo atveju šneka ne apie tai, kad lietuviai nemoka anglų kalbos. Bent jaunimas puikiai moka. O investicijos neateina dėl to, kad ryšiai priklauso nuo mūsų kalbinio bagažo ir kultūrų supratimo. Lietuviai nemoka Pietų Europos, skandinavų, pasaulio kalbų, o juk iš ten ir galėtų ateiti didžiausios investicijos. Nemokėdami kalbų mūsų žmonės nesupranta ir tų tautų kultūros, o be kultūrinių ryšių mūsų šalis neturi reputacijos ir galimybių. Taip pat tose šalyse neturi ir tinkamos savo kultūros reprezentacijos galimybių. Labai svarbu, kad tiems investuotojams Lietuva būtų patraukli ir apskritai įdomi toms kultūroms.

N. Bražėnienė. Vienas verslininkas iš Vokietijos skundėsi, kad Lietuvoje niekas nemoka vokiškai, jis negalėjo susikalbėti ir pradėti verslo. Prancūziškai, ispaniškai, itališkai, taip pat nedaug kas susikalbės.

V. Bačkiūtė. Pasaulio suvokimas į Lietuvą ateina per anglosaksišką supratimą ir ateina būtent su jaunąja karta. Tai irgi problema, nes save gerokai nuskurdiname neturėdami tiesioginio ryšio su kitomis kultūromis ir jų pasaulėžiūra.

Ar spėjame su sparčiai kintančiu pasauliu?

V. Bačkiūtė. „Mokslo Lietuvos“ vyriausiasis redaktorius suabejojo, ar tarp asociacijų ir tautos esama bent kiek glaudesnio ryšio. Galiau užtikrinti, kad bent jau tarp asociacijų ir tautos tas ryšys pakankamas. Teisybė, kad nėra ryšio su formalios politikos atstovais ir valstybės institucijomis. Ta proga pasakysiu, kad Lietuvai labai patogi inercija, mes bijome daug ką pripažinti. Pvz., bijome pripažinti, kad pasaulis pasikeitė, Lietuva privalo konkuruoti tarptautinėje erdvėje, pasikeitė net ir kalbinė Lietuvos sudėtis. Mes turime spręsti iš kitų šalių grįžtančių, jau ne Lietuvoje gimusių vaikų kalbinius reikalus. Bandome ignoruoti padėtį, kad studijuoti mūsų jaunimas išvyksta svetur. Tai teigiamas reiškinys, nes šis

ištirti mūsų formalaus kalbų mokymo ekonominę vertę. Investuodami į rusų kalbos mokymąsi mūsų jauni žmonės iš vidurinės mokyklos išeina mokėdami rusų kalbą A1 (elementariu) lygiu, geriausiu atveju A2 lygiu. Tai labai žemi pasiekimai po penkerių metų kalbos mokymosi. Panašu, kad nenorime pripažinti, jog mokymosi aplinka, rusų kalbos poreikis dinga, jaunajai kartai išmokyti rusų kalbą sunku, nes jų kultūriniai ryšiai su šia kalba kalbančiomis šalimis nėra aktyvūs, o ir didžiojoje Lietuvos dalyje nėra rusakalbės aplinkos. Bet vyresnioji karta vis primena, kad rusų kalba mums tebesanti labai naudinga ir reikalinga. Tai tiesa, tačiau ją išmokyti jau reikia daugiau laiko ir investicijų. Ir motyvacijos!

Grįžtant prie asociacijų. Jos neignoroja esamos situacijos, nes jose susibūrę profesionalai, matantys, kokie procesai vyksta. Tauta, žmonės žino situaciją, nes gyvena realiame pasaulyje. Formalios institucijos pokyčius ignoroja, dažnai stengiasi jų „nepastebėti“, nes antraip joms pačioms tektų keistis ir keisti strategijas, sprendimus, įstatymų bazę ir daug ką savo veikloje, o visa tai sudėtinga ir labai brangu. Institucijas galima suprasti, bet asociacijų misija ir būty, kad jų stiprūs profesionalai galėtų pateikti efektyvius sprendimus, galinčius sutaupyti valstybės lėšų. Arba bent galėtų nurodyti kelius, kaip

ciacijų vadovų tarybą (LiPAVta). Jau du kartus buvome susirinkę, bandomė diskutuoti bendras problemas. Įdomus procesas, kadangi esame labai skirtingi. Kol kas kalbamės ir bandomė išsiaiškinti savo vaidmenis. Tokie bandymai yra ir tai jau neblogai.

I. Dągytė-Mituzienė. Bet ar žinoma ir kalbama apie tai viešojoje erdvėje? Didelė visuomenės dalis žino daug žvaigždžių ir žvaigždučių, bet nepažįsta tikrųjų herojų moksle, versle, įvairiose profesinės veiklos srityse. Informacinių kanalų turime daug, o juose sklindančios pažangios mintys – mažokai. Asociacijos turėtų pasitelkti savo darbe viešųjų ryšių instrumentus.

Lietuvoje veikia 8769 asociacijų (2010 m. duomenimis), tarp kurių apie 54 proc. sudaro profesinė, mokslinė ir techninė veikla užsiimančios organizacijos. Įvairios profesionalų sąjungos, draugijos – gydytojų, mokytojų, inžinierių ir kt. – vienija savo srities specialistus, siekdamos palaikyti aukštą profesinės kompetencijos lygį socialiai, užtikrinti gerą komunikaciją viduje ir su išorės organizacijomis, vykdyti lobistinius uždavinius. Tai didelė potenciali naujojo sąjūdžio – tikro, turinčio socialiai apčiuopiamas ir ekonomiškai vertingas gaires – jėga ir instrumentas. Deklaruojame, kad kompetentingi žmonės – didžiausias mūsų valstybės turtas. Jį galime ir turime geriau pažinti, panaudoti, ieškodami sprendinių Lietuvai iškilusiems iššūkiams.

Ar reikia asociacijoms brautis į politikos brūžynus?

N. Bražėnienė. Manau, asociacijos turi siekti labai konkrečių dalykų. Pirmiausia reikėtų skatinti atnaujinti kalbų politikos kūrimą, kuris vyktų aukščiausiu lygmeniu. Antra, siekti, kad kiekviena aukštoji mokykla priimtų kalbų mokymo koncepciją ir nustatytų, kaip ir kiek vienos ar kitos kalbos turi būti mokoma tame universitete. Dabar visa tai palikta kiekvieno fakulteto dekano, netgi studijų programų pirmininkų ir komitetų nuožiūrai. Jie sprendžia: reikia ar iš viso nereikia užsienio kalbų. 2003–2012 m. Švietimo strategijoje buvo nuostata, kad universiteto absolventas turi gerai mokėti bent dvi tris užsienio kalbas. Deja, šios nuostatos nebuvo laikomasi... Ne visuose universitetuose studentams buvo sudarytos sąlygos pasirinkti antrąją užsienio kalbą. Panaikinus laisvuosius dalykus, antrajai užsienio kalbai naujose studijų programose vietos iš viso neliko.

Kai kas kaip išeitį siūlo nekreditines studijas: studentas renkasi studijuojamą dalyką, mūsų atveju užsienio kalbą, bet kreditų negauna. Tačiau čia dar daug neaiškių dalykų. Kyla klausimas, kas finansuos tokias studijas. Pats studentas? Universitetas? Kaip su studentų tvarkaraščiu? Manau, šie dalykai turėtų dominti asociaciją ir kiekvienas jos narys savo institucijoje gali šiuos klausimus kelti ir siekti, kad jie būtų sprendžiami.

Esama sunkumų siekiant atitinkamo kalbos mokėjimo lygio. Universitetuose siekiama, kad užsienio kalbą (dažniausiai anglų) absolventas išmokyti C1 lygiu. Bet šiam lygiui pasiekti pakankamai valandų neskiriama, nors visose metodikose teigiama, kad C1 lygiui pasiekti reikia mažiausiai 120 valandų. Turimi pripažinti, kad užsienio kalbos yra pamažu išstumiamos iš studijų programų. Deja, pamirštama, kad kiekvienos studijų programos kokybė,

mes, formalųjų institucijų darbuotojai, galėtume tuos pokyčius įgyvendinti ir teisingai strateguoti ateitį.

ML. Esate tikra, kad būtent asociacijos pajėgys išjudinti reikalus, kurių neišjudina (dėl nenoro judinti, inertiškumo, psichologinių ir kitų priežasčių) formaliosios institucijos?

V. Bačkiūtė. Esu įsitikinusi, kad asociacijos šiandien tą gali padaryti. Šitaip tvirtindama remiuosi ne tik Lietuvos kalbų pedagogų asociacijos veiklos pavyzdžiu, bet ir Lietuvos anglų kalbos mokytojų asociacijos patirtimi. Be to, yra Vokiečių kalbos mokytojų ir dėstytojų draugija, Lietuvos prancūzų kalbos mokytojų ir dėstytojų asociacija, Šiaulių anglų kalbos mokytojų asociacija. Jų patirtis man yra stipri įsitikinimą, kad su profesinėmis asociacijomis galima sieti naujų pokyčių viltis.

E. Šleinitienė. Ir ne tik kalbų asociacijos reikia turėti mintyje. Š. m. sausio 3 d. susirinkome Lietuvos šokių mokytojų asociacijos ir Lietuvos geografijos mokytojų asociacijos iniciatyva, įkūrėme Lietuvos pedagogų aso-

GARBINGAS ISTORIKO ROMUALDO FIRKOVIČIAUS JUBILIEJUS

Dr. Halina KOBECKAITĖ

Paleografija, šaltiniotyra, kalbotyra, menotyra, orientalistika, karaimika – tokios interesų temos pažymėtos straipsnyje apie istoriką Romualdą Firkovičių aukštiname jubiliejiname „Kas yra kas, 2009“ leidime. Šįmet jam sukako 80 metų, ir, minint šią garbingą sukaktį, norėtųsi ne tik pasveikinti jubiliatą, bet ir paminėti jo atliktus darbus visose šiose srityse.

Romualdas gimė 1933 m. vasario 24 d. Trakuose karaimų Anos ir Josifo Firkovičių šeimoje. Jo tėvas buvo Trakų pašto buhalteris, tačiau profesinė veikla neapsiribojo ir daug laiko skyrė visuomeninei – buvo karaimų bendruomenės dvasinės valdybos narys ir išdininkas, o vėliau – bendruomenės pirmininkas. Tautinės tradicijos, tautinė dvasia šeimoje visada buvo labai rūpestingai sergėjamos ir puoselėjamos, vaikai su tėvais ir seneliais kalbėdavo tik karaimiškai, nors visi mokėjo ir rusiškai, ir lenkiškai, o vėliau ir lietuviškai. Nesavanaudiškas darbas savo bendruomenės labai šios šeimos nariams buvo ir tebėra natūralus, savaime suprantamas ir būtinas dalykas. Šioje šeimoje augo ir brenavo vyrų Romualdo brolis Mykolas (1924–2000), kuris, prasidėjęs Lietuvoje tautiniam atgimimui, buvo pagrindinis dvasinio karaimų tautos atgaivinimo iniciatorius ir vedlys, naujai sudarytų maldynų autorius, Lietuvos karaimų religinės bendruomenės pirmininkas ir vyrų dvasininkas. Šiai veiklai visada talkino ir Romualdas, kurio gilios istorijos šaltinių žinios buvo neįkainojamas lobis.

Romualdas buvo ketvirtas, jauniausias vaikas šeimoje, kur jau augo dvi seserys – Lidija ir Zofija ir brolis Mykolas. Romualdo vaikystė nebuvo lengva, o būdamas vos šešerių neteko tėvo. Šeima niekada nebuvo turtinga, o dabar jos materialinė padėtis pasidarė labai sunki. Tačiau nepaisant negandų, dar labiau padidėjusių prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, mama, vos 37-nerių likusi našlė, ir visi vaikai visada būdavo geros nuotaikos, draugiški, linksmi, darbštūs, nuoširdžiai bendraudavo su kaimynais, buvo išleisti į mokslius.

1940–1944 m. Romualdas mokėsi Trakų pradinėje mokykloje, vėliau progimnazijoje, kurią baigęs įstojo į Trakų mokytojų seminariją. 1953 m. baigęs seminariją, tuo metu pervadintą į Trakų pedagoginę mokyklą, Romualdas įstojo į Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakultetą ir 1958 m. jį baigęs įgijo istoriko specialybę. 15 metų jis dirbo Lietuvos centriniame valstybiniame istorijos archyve vyrų su moksliniu bendradarbiu, o nuo 1972 m. – Paminklų konservavimo (restauravimo) instituto istoriku. 1992 m. Romualdas pradėjo dirbti Lietuvos istorijos instituto Archeografijos skyriaus specialistu archeografu, o nuo 2003 m. pagal sutartį rengė ir redagavo įvairius Lietuvos istorijos instituto leidžiamus šaltinius, dalyvavo LR vyriausybės patvirtintoje Lietuvos istorijos instituto programoje „Lietuvos metrikos ir kitų istorijos šaltinių tyrimas ir publikavimas“ (2007–2008). Nors R. Firkovičiaus darbovečių sąrašas nėra ilgas, bet atlikti darbai išvardinti visos puslapio tikrai negana.

Kiekvienas, kuriam teko bent trumpai padirbėti archyve, žino, kad tai nėra lengvas darbas. Toli gražu net ne visi istorikai mėgsta dirbti archyve.

O kiekvienas, kam teko bendrauti su Romualdu, žino, kad jis ne tik mėgo, bet ir sugebėjo. Kaip pažymi jo studijų draugas A. Jakaitis, Romą galima vadinti kūrybingu archyvaru – jis dirbo nuoširdžiai ir su meile. Tai sąlygojo jo nepaprastas kruopštumas ir pareiškimas. Be to, senus dokumentus jis suvokdavo ne tik kaip praeities gyvenimo, istorijos liudininkus, kaip tyrinėjamą medžiagą, bet ir kaip estetinio pasigėrėjimo šaltinį. Juk kadaise žmonių rašto kalba buvo žymiai vaizdingesnė, aukšto stiliaus, bet neturintis estetinio jausmo žmogus to gali ir nepastebėti.

Dirbdamas Lietuvos centriniame valstybiniame istorijos archyve, 1962–1963 m. jis surado keturis M. K. Čiurlionio laiškus M. K. Oginskiui, kurie 1968 m. kartu su komenta-

jų pasirodymas mūsųose yra pirmas tokio pobūdžio leidinys. Kaip žinia, feodalinėje Lietuvoje veikė daug tėvonių dvarų teismų, bet jų knygų išliko mažai, o teismų sprendimų paskelbta vos keliolika.“ (33–34 psl.)

1982 m. išleista knyga buvo pirmoji šios rūšies leidinių kregždė, o nuoseklus istorinių šaltinių skelbimas pradėtas tuoj pat po Nepriklausomybės atkūrimo. Įvertindami Romualdo kvalifikacijos savybes, sukauptą patirtį, puikų dalyko išmanymą, begalinį kruopštumą ir atidumą, kolegos istorikai įtraukė jį į tuos naujus darbus. Jo žinios buvo neišsenkamas šaltinis ir garantija, kad viskas bus padaryta kokybiškai.

Drauge su savo kolegomis istorikais R. Firkovičius dalyvavo ruošiant

labai nagingos, gražiai mezgė vąšeliu ir virbalais ir stebino visus puikiais savo mezginių raštais. Visi vaikai grojo įvairiais muzikos instrumentais, nors specialių muzikos mokslų nėjo. Būdamas ypač muzikalus, Romualdas mokytojo Eugenijaus Moisejevo suburtame Trakų mokytojų seminarijos orkestre grojo pirmuoju smuiku. Vėliau jis dažnai imdavo į rankas smuiką, mandoliną ar bandžo ir kartu su broliu ir seserimis dalyvavo karaimų jaunimo vakarėliuose, kurie, beje, paprastai ir vykdavo jų namuose.

Būtent tėvų namuose formavosi tos savybės, kurios atvedė Romualdą ir į mokslą, ir į karaimikos studijas. Estetinis Romualdo skonis, apie kurį jau minėta, vėliau pasireiškė rašant mokslinius straipsnius, rūpestingai

vieno žodžio, nesugriadamas minties vientisumo ir tikslumo. Jo rašiniuose niekada nėra „vandens“, o jei jam tenka skaityti „vandeningą“ kito autoriaus rašinį, jis vertina jį labai skeptiškai.

Dirbdamas tokį intensyvių Lietuvos istorijos šaltinių rengimo ir leidimo darbą, Romualdas daug laiko ir jėgų skyrė ir karaimikai. Šiam veiksmui jį skatino ne tik patriotizmas, būdingas visiems jo šeimos nariams, bet ir pareiškimas. Kadangi jis yra istorikas profesionalas, visada žino, ko reikia archyve ieškoti, ką galima tikėtis rasti ir kaip su rastąja medžiaga elgtis, į kokią „lentynele“ ją padėti, su kuo susieti, kaip įvertinti. Romualdas yra tikra karaimų istorijos, kultūros ir kalbos enciklopedija. Todėl kas kartą iškilus kokiam klausimui – nesvarbu,

ar jį užduotų bendruomenės narys, ar pirmakursis studentas, ar doktorantas – visi nukreipiami pas Romualdą. Neprisimenu atvejo, kad jis būtų kada atsakęs padėti. Ir visa tai darydavo be jokio atlygio, savo laiko sąskaita. Nė vienas šiandien gyvenantis karaimas negali pasigirti tokiu visapusišku karaimikos žinių bagažu, kokį sukaupeš Romualdas, nors publikacijų šiais klausimais jis nėra parengęs daug. 1968 m. jis parašė straipsnius „Karaimika Lietuvoje“ (*Muziejai ir paminklai*), „Karaimų medžiaginės kultūros elementai Lietuvos miesteliuose“ (*Miestelis*), o 1975 m. drauge su kolega V. Raudeliūnu straipsnį „Teisinė karaimų padėtis Lietuvoje (XIV–XVIII a.)“ (*Socialistinė teisė*, 1975), kuriuo, beje, iki šiol remiasi visi mokslininkai ir publicistai, rašantys apie Lietuvos karaimus.

Vėliau jis rūpinosi savo dėdės vyresniojo dvasininko Simono Firkovičiaus, mirusio 1982 m., archyvu, sutvarkė ir suregistravo karaimų vyriausiojo dvasininko Chadži Serajos Chano Šapšalo archyvą, esantį Lietuvos MA Vrublevskių bibliotekoje ir 1991 m. parengė apie jį pranešimą konferencijai, skirtai S. Šapšalui atminti. Jis taip pat parengė straipsnį „Lietuvos karaimų rankraščiai“, atspausdintą pirmojoje Rytų problemoms tirti Lietuvoje skirtoje knygoje „Orientas“ (1991), pranešimą „Prof. Ananiaszo Zajączkowski'o laiška prof. Serajai Chanui Šapšalui“ (1993), skirtą konferencijai „Kipčiakų tiurkų orientas Lietuvoje (Istorija ir tyrimų perspektyva)“, straipsnį apie Lietuvos karaimų literatūrą Lietuvių literatūros enciklopedijai (2001 m.). 1997 m., švenčiant karaimų ir totorių įsikūrimą Lietuvoje 600-ąsias metines, už nuopelnus karaimikos tyrimų srityje Romualdas Firkovičius buvo apdovanotas Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

Lietuvos karaimų bendruomenė didžiuojasi, kad kukliausias jos narys Romualdas Firkovičius, skyręs savo gyvenimą Lietuvos istorijos ir karaimų istorijos tyrimams, sugebėjo į dienos šviesą iš archyvų glūdumos iškelti tiek daug vertingų žinių, ir linki jam sveikatos ir gražių ilgų metų.

Romualdas Firkovičius, Juozas Firkovičius, Vytautas Raudeliūnas, Mykolas Firkovičius ir Markas Lavrinovičius Biržuose 1988 m.

rais buvo paskelbti žurnale „Советская музыка“ („Tarybinė muzika“), leidžiamame Maskvoje. Apytikriai tuo pačiu metu jis aprašė „Dvarų ir giminių fondus Centriniam valstybiniame istoriniame archyve“ ir paskelbė šią medžiagą žurnale „Muziejai ir paminklai“ (1967). Po to buvo parengta ir paskelbta grafų Tiškevičių giminės („Kraštotyra“, 1971) ir Gorskių (herbo Nalenč) giminės dokumentinė medžiaga („Lietuvos istorijos metraštis“, 1973), aprašyta „Bartkuškio popieriaus dirbtuvės (1765–1832) istorija“ („Lietuvos archyvai“, 1988).

Vienas didžiausių ir reikšmingiausių R. Firkovičiaus (drauge su istoriku V. Raudeliūnu) darbų yra Lietuvos teisės paminklų serijos I-oji knyga „Biržų dvaro teismo knygos (1620–1745)“, išleista Vilniuje 1982 m. Prisimenu, kaip Romualdas jaudinosi rengdamas spaudai šią medžiagą – juk reikėjo kruopščiai perrašyti bei redaguoti lenkiškai ranka surašytus XVII–XVIII a. bylų tekstus, parengti jų santraukas lietuviškai, išsifruoti įvairiausių lenkiškų ir lotyniškų sutrumpinimus, pakeisti senąją ortografiją moderniaja, ieškoti terminų ir istorinių atitikmenų, viską tvarkingai sudėlioti. Kaip rašo įvade knygos sudarytojai, „Apie skelbiamą Biržų dvaro teismo knygų mokslinę reikšmę daug pasako jau vien tai, kad

spaudai tokias knygas: „Lietuvos magdeburginių miestų privilegijos ir aktai“, t. 1–6 (1991–2008), „Vyskupo Ignoto Jokūbo Masalskio Kauno dekanato vizitacija 1782 m.“ (2001), „Žagarės dvaro teismo knygos (1670–1751)“ (2003), „Breslaujos dekanato vizitacija 1782–1783 m., atlikta Vilniaus vyskupo Ignoto Jokūbo Masalskio parėdymu“ (2008). Ypač svarbus ir sudėtingas darbas buvo Lietuvos metrikos knygų parengimas ir leidimas. Kartu su savo nuolatiniu bendradarbiu dr. A. Baliuliu R. Firkovičius parengė ir išleido „Lietuvos metrikos knygas“ Nr. 1 (1380–1584), Nr. 8 (1499–1514), Nr. 52 (1569–1570), Nr. 556 (1791–1792) (1995–2005). Už tuos darbus R. Firkovičius drauge su visu autorių kolektyvu 1998 m. buvo apdovanotas Lietuvos mokslo premija.

Be jau minėto darbštumo bei patriotizmo Romualdas pasižymėjo ir ypatingu muzikalumu, paveldėtu iš mamos Anos Mickevičiūtės. Ji turėjo igimtą grožio jausmą, labai gerą muzikinę klausą ir puikų balsą. Jos pusbrolis Feliksas Mickevičius, akordeonui pritarant, grodavo smuiku Lietukų karaimų jaunimo šokių vakarėliuose, o seserėčia Halina Mickiewicz buvo garsi Varšuvos operos teatro solistė (sopranas) ir ilgametė Varšuvos konservatorijos vokalo pedagogė. Be to, mama ir dukros buvo

ieškant kuo tiksliausių žodžių, ir klausantis klasikinės muzikos, lydinčios jį visą gyvenimą. Net kalbėdamas apie kitų autorių rašinius ir pirmiausia taikydamas jiems mokslinio kriterijus, Romualdas visada atkreipia dėmesį į sakinio, frazės ar epiteto tikslumą, tikslumą ir grožį. Romualdo skonį veikė ir ypatinga rytietiška estetika, su kuria jis susipažino vaikystėje ir jaunystėje bendraudamas su vyriausiuoju karaimų dvasininku Hadži Seraja Chanu Šapšalu, skaitydamas Omaro Chajamo, Hafizo ar Rasulo Gamzato eiles, keliaudamas po Centrinę Aziją, Kaukazą, Krymą ir kitas vietas, susijusias su karaimų kilme. Vertindamas žmonių poelgius, Romualdas taip pat vadovaujasi estetikos kriterijais. Jo universiteto studijų draugas A. Jakaitis sako, kad, gyvendamas bendrabutyje, Romas niekada nekonfliktavo, bet turėjo savo nuomonę ir pasakydavo ją labai subtiliai. Ir dabar Romualdas vengia griežtesnių vertinimų, niekada nepyksta ir nieko nesmerkia. Siekdamas tikslumo ir subtilumo visuose savo gyvenimo žingsniuose ir tyrimuose, kiekvieną darbą jis atlieka labai kruopščiai. Jo sakiniai visada išbaigti, tikslūs, skrupulingai suręsti. Paprastai iš Romualdo parašyto sakinio, kaip sako jo dukterėčia muzikologė Karina Firkovičiūtė, negali išmesti nė

LIETUVOS MOKSLO ISTORIKŲ IR FILOSOFŲ BENDRIJOS KONFERENCIJA „SCIENTIA ET HISTORIA – 2013“

Filosofinio bei sociologinio pobūdžio tyrinėjimai

Vilniuje, Lietuvos kultūros tyrimų instituto salėje, 2013 m. kovo 21–22 d. vyko Lietuvos mokslininkų ir filosofų bendrijos konferencija „Scientia et historia – 2013“. Pirmąją konferencijos darbo dieną, skirtą sekcijai „Filosofinio bei sociologinio pobūdžio tyrinėjimai“, pradėjo šio tradicinio renginio organizatorius ir jo vedėjas prof. habil. dr. Juozas Algimantas Krikštopaitis; pasveikinęs sekcijos dalyvius ir palinkėjęs produktyvaus darbo, jis priminė, kad šių metų „Scientia et historia“ yra jau dvidešimtą kartą susirinkęs kasmetinis Lietuvos mokslininkų, kuriems rūpi pažinimo filosofiniai ir istoriniai klausimai, forumas. Po to konferencijos vedėjas pakvietė dr. Naglį Kardelį toliau vadovauti programai.

Architektas urbanistas **Augis Gučas** kalbėjo apie istorinio urbanistinio peizažo apsaugos problemas Vilniaus mieste, jas iliustruodamas konkrečių pastatų pavyzdžiais – kiek jie įsikomponuoja ar griaua istoriškai susiformavusį miesto kraštovaizdį. Taip pat jis papasakojo, kaip nuo XIX a. kito urbanistinio Vilniaus peizažo apsaugos koncepcijos. Baigdamas architektas pažymėjo, jog privalome puoselėti ir saugoti savo sostinę, pasižymintį ne tik istorinių įvykių ir įvairių kultūrų paminklų gausa, bet ir unikaliu urbanistiniu kraštovaizdžiu. Po kultūrologinio architekto pranešimo dr. **Naglis Kardelis** programos eigą nukreipė sekcijos tematikai artimesnės kryptimi. Rutuliudamas temą „Kuo mokslas įdomus filosofijai, o filosofija mokslui?“, jis palygino Antikos ir dabarties pasaulio pažinimo turinių ypatybes; kalbėdamas apie radikalius filosofijos ir mokslo santykių pokyčius pažymėjo, kad filosofijai, plečiančiai savo srities horizontą, reikia naujų gamtamokslinių žinių, o brandus mokslas, siekiantis rimtų teorinių apibendrinimų, jau negali apsieiti be pastarosios paramos. Dr. **Tomas Kavaliauskas** pristatė savo naują knygą „Transformations in Central Europe Between 1989 and 2012: Geopolitical, Cultural, and Socio-economic Shifts“ („Centrinės Europos pokyčiai nuo 1989 iki 2012: Geopolitiniai, kultūriniai ir socioekonominiai pokyčiai“), išleistą 2012 m. „Lexington Books“ leidykloje. Dr. **Alvydas Noreika** aptarė silpnąsias Vytauto Kavolio kultūros teorijos vietas. Pranešėjo teigimu, kultūrai lietuvių išeivių sociologas priskyrė mažiau reikšmingų, nei leido jo pasirinkti kriterijai. Dr. **Aušros Rimaitės** ir **Dianos Griškuvienės** pranešime nagrinėtas agresyvus žinias-klaudos siekis informacijos srautuose į pirmą planą iškelti sensacijas; konkretūs skelbiamų naujienų duomenys, skirti sociologinei analizei, buvo surinkti iš medicinos srities. Dr. **Andrius Konickis**, atidžiai išnagrinėjęs Oskaro Milašiaus kūrybą, mėgino poeto reliatyvumo koncepcijoje aptikti sąsąją su teoriniais Alberto Einšteino samprotavimais; reikia pripažinti, mūsų filosofui neblogai sekėsi argumentuoti

Lietuvos mokslininkų ir filosofų bendrijos 20-osios konferencijos „Scientia et historia – 2013“ antrosios darbo dienos dalis pranešėjų

Daug metų stoviškai vadovauja Lietuvos mokslininkų ir filosofų bendrijai prof. habil. dr. Juozas Algimantas Krikštopaitis

savo siūlomus teiginius. **Rūta Bagdanavičiūtė** pasidalijo mintimis apie tai, kas nutinka filosofijai atsidūrus tarp meno ir mokslo; šiems pamąstymams autorė pasirinko, kaip ji pati teigė, „interpretacinę hermeneutiką prieigą“. Dr. **Vilius Dranseika** savo temą įvardijo taip: „Semantinio pakilimo metodas ir veiksmo filosofija: Chisholmas ir Quinas“; plėtodamas ją autorius aptarė sakinio sandaros priklausomybę nuo prasmės turinio, savo mintis grįsdamas nuorodomis į psichologiją ir kalbos filosofiją. Dr. **Anelė Vosyliūtė** svarstė, kaip Vydūno darbuose sprendžiama „vystymosi problema“. Prof. habil. dr. **Juozas Algimantas Krikštopaitis** užbaigė sekcijos programą, trumpai aptardamas temą „Apie mūsų mokslininkų filosofų dalyvavimą tarptautinėje spaudoje“; remiantis spaudos apžvalga buvo pasiūlyta išvada: tarptautinėje arenoje dalyvaujame labai silpnai, mus sparciai lenkia kiti „baltijiečiai“ – estai ir suomiai.

Istoriniai tyrinėjimai

Antrosios dienos programa (18 pranešimų ir viena jubiliejinė paskaita) buvo veik du kartus didesnė už pirmosios dienos programą (10 pranešimų).

Kiekvienos temos nagrinėjime; pasitenkinsime sekcijos darbo apibendrinimu. Pagrindinė istorinių tyrinėjimų sekcijos ypatybė – dėmesys asmenybių veiklai ir jų jubiliejinėms datoms. Buvo aptarta Lietuvos kultūrai ir mokslui nusipelnusių vyrų veikla: pedagogo Prano Mašiot, muziejininko Tado Vrublevskio, matematiko Bogdano Chmielevskio, Vilnijos švietėjo Kristupo Čibiro, matematikos pedagogo Juozo Stonko, chemiko Povilo A. Vaškeli, geologo Juozo Lukoševičiaus, psichologo ir teologo (arkivyskupo) Mečislovo Reinio, vertėjo (arkivyskupo) Juozo Skvirecko, geologo Mykolo Kaveckio. Taip pat išklausti šeši pranešimai, skirti Lietuvos institucijoms, susijusioms su akademinė veikla. Užbaigdamas konferencijos programą, J. A. Krikštopaitis išsakė apgailėstą, paremtą jo atlikta preliminaria analize, kad mūsų mokslininkams kol kas trūksta tinkamo

pasiruošimo, būtino sėkmingai profesionaliai veiklai, kitaip tariant, jie nerodo susidomėjimo naujausiu mokslininkų instrumentarijumi (XX a. pab. susiformavusiomis teorijomis, metodais ir metodologiniais principais); buvo pareikšta mintis, jog aktyvesnis dalyvavimas tarptautinėse konferencijose pakeltų Lietuvos mokslininkų kompetencijos kartelę. Be to, auditorija buvo paraginta skaityti jau leidžiamą Estijos, Lietuvos ir Latvijos mokslininkų jungtinį leidinį „Acta Baltica historiae et philosophia scientiarum“, jau pripažintą tarptautinėje arenoje; derėtų ne tik skaityti šį naują žurnalą (<http://www.bahps.org/acta-baltica>), bet ir jame skelbti savo straipsnius. Taip pat atkreiptas dėmesys į kitą tarptautinį leidinį, naudingą mokslininkams ir filosofams, – tai „Newsletter“ (<http://ihpst.net/newsletters/>).

Apibendrinus sekcijos programą

galima išskirti temą, susijusią su konferencijos tradicija ir jos turiniu. Tai dr. Eglės Makariūnienės ir dr. Rasos Kivilšienės darbas „Konferencijų „Scientia et historia“ pranešimų statistinė analizė“, dedikuotą konferencijos 20-mečiui. Šis kruopštus analitinis tyrimas yra svarbus faktologinis šaltinis siekiantis įvertinti nurodytos kasmetinės konferencijos veiklą, jos nuopelnus ugdant mokslininkų ir istorinę savimonę.

Kitas įvykis, atkreipęs auditorijos dėmesį, – akademiko, profesoriaus Algimanto Grigelio paskaita „Profesorius Mykolas Kaveckis Lietuvos geologijos istorijoje“, skirta Lietuvos geologijos mokslų 210-sioms metinėms. Šia proga buvo pristatyta solidi ir turininga knyga „Profesorius Mykolas Kaveckis“.

J. A. Kr. ir A. N.

Konferencijos darbo akimirka: pirmoje eilėje mokslininkės dr. Laima Petrauskienė, dr. Eglė Makariūnienė ir dr. Jadvyga Olechnovičienė

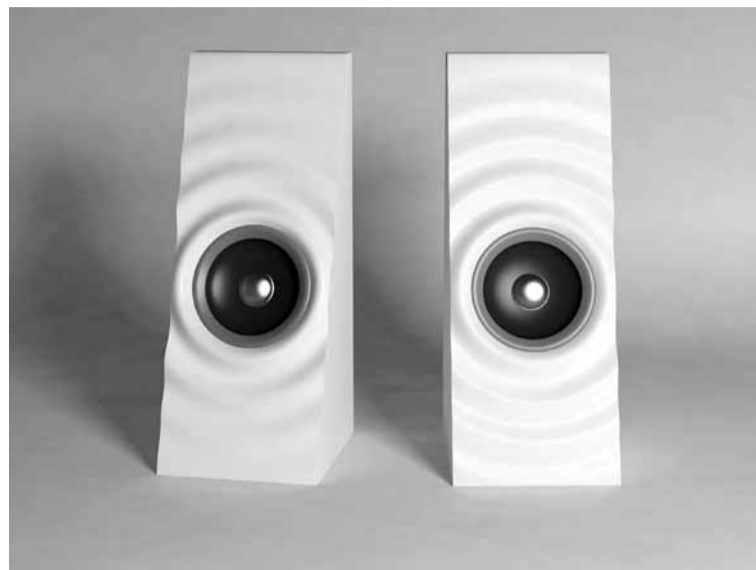
HARMONIZUOTI APLINKĄ – tai ir būtų

■ Atkelta iš 1 p.

milžiniškas technikos ir technologijų šuolis ir mūsų pramonė, o tuo pačiu ir dizainas, jau nebespėjo su gyvenimu. Ne dizaineriai buvo kalti. Neliko užsakovų, kadangi nebuvo sukurta naujų pasaulinio lygmens technikos pavyzdžių. Mes smarkiai atsilikome. Tačiau pastarieji 7–10 metų nuteikia optimistiškai, mes ne tiek vejames likusį pasaulį, kiek tampame jo dalimi.

Produkto kūrimo procesai tapo labai sudėtingi, susiklosto hierarchiniai ryšiai, pvz., urbanistikoje, ką ten beveiktų dizaineris, jis yra architektas – „režisieriaus ir dirigento“ – pavaldume, tuo tarpu ir pats architektas yra priklausomas nuo daugybės veiksmų ir reglamentų. Ir, aišku, visą procesą formuoja ir valdo vartojimas. Dabar daug nuogaustojama, kaip suvaldyti besaikį vartojimą, tampantį krizių priežastimi ir tikra civilizacijos rykšte. Daiktų gamybos didėjimo ir vartojimo grandinės reguliavimas – iššūkis technologiniam progresui ir holistiniam dizainui, kuris naujųjų sociologinių metodikų pagalba gali pakreipti žmonijos vystymąsi optimistine linkme.

Dabartinė daiktinė aplinka kaip niekad marga ir gausi, viską galima rinktis ir komplektuoti pagal galimybes ir poreikius – formą, apdailos ypatumus, išpildymo technines galimybes

Dizainerės Dalios Sireikytės garso kolonėlių projektas „Ripple“

makro: tarp juvelyrikos ir architektūros telpa ir visi kiti dizaino objektai: mados dizaino kolekcijos, grafinio dizaino maketai, ekspozicijų dizainas, meniniai aplinkos akcentai... Iš 73 indekse pristatytų autorių visi yra aukščiausių savo srities pasiekimų atstovai.

ML. Ar būna taip, kad projektas, gal net gaminio prototipas, atrodo puikiai, bet pradėjus masinę gamybą paaiškėja, kad jis pralaimi kitiems tos srities gaminiams?

T. Kaltenis. Taip gali nutikti, gal ir

prasme, ne dėl to, kad „nepataikyta“ su dizaino sprendimais. Gal reklama neįtaigi, nepakankama informacinė sklaida ar atsitikę nenumatytų pokyčių rinkoje – rinkodaros specialistai visada turi jausti vartotojų pulsą. Naujų produktų kūrimas ir įvedimas į rinką – sudėtingas kompleksinis uždavinys. Inovatyvus, kokybiškas dizainas didina tokios naujovės sėkmės šansus. Lietuvoje jaučiamas naujų produktų trūkumas, žinoma, tai ekonominės situacijos, kurioje yra pramonė, padarinys. Pasakyčiau, kad pramonė vis dar orientuota ne į naujo produkto sukūrimą, bet užsakymų vykdymą. Tai mažesnė rizika, bet ir mažesnės galimybės konkuruoti globaliose rinkose. Reikia pasakyti, kad su ekonomikos klimato gerėjimu, jaučiamas ir naujų produktų radimosi pakilimas.

ML. O juk Tado Baginsko laikais mūsų baldžiai garsėjo savitais gaminiams...

T. Kaltenis. Tie laikai dar nepaėjo... Profesoriaus ir toliau ruošia dizaino profesionalus Vilniaus dailės akademijoje, vykdo užsakymus. O Lietuvos baldų pramonės įmonės net ir nestebina puikiais gaminiams, nes seka tarptautines madas ir tendencijas. Man pačiam tenka šioje srityje reikštis, tad ją nebloggeriai pažįstu. Su baldų projektavimu ir gamyba susiję dizaineriai paprastai „priirišti“ prie įmonių ir į kitas

Supamasis krėslas „Ops!“ (diz. Jonas Jurgaitis)

kūrybos sritis nelabai veržiasi. O didieji gamintojai vykdo daugiamilijoninius užsakymus, jų gaminiai išvežami užsakovams į kitas šalis, net per krizes jų produkcijos kiekiai augo. Tai gerai, nes dešimt metų eksportuodami pagal užsakymus gaminamus baldus, gamintojai pamažu pradeda suprasti, kad jiems jau būtina turėti ir savo firminį gaminį. Vienas dalykas, kad nenorima priklausyti nuo vieno užsakovo, kita vertus, ką gali žinoti, kaip pasisuks reikalai... Kyla ambicijos, prasikala sparnai, Lietuvos gamintojai pajunta, kad gali tarti ir savo svarų žodį. Pagaliau, kai nesi apkrautas šimtu procentų, jau pradedi galvoti ir apie savitą produktą. O naujas produktas – tai visada naujas dizainas.

Iš troškulio numirti prie šaltinio

ML. Kokių teigiamų tendencijų gamybos sritį galėtumėte paminėti?

T. Kaltenis. Visą, kas susiję su naujomis, netikėtomis idėjomis, inovacijomis – tiek technologinėmis, tiek dizaino ar rinkodaros. Daugiausia naujienų su IT sektoriumi susijusiose šakose, tačiau technologiniai proveržiai visuotini ir kitose pramonės sferose, kad ir šviestuvų gamyboje.

ML. Bet štai remontuojant butą, – tikriausiai ne vienas susidūrė, – kai tik prireikia šviestuvo, pasirodys ne taip pa-

prasta išsirinkti. Užsienio gaminiai labai brangūs, o vietinių įmonių pasiūlymai toli gražu nebeatitinka mūsų gyventojų įnorių.

T. Kaltenis. Tą patį išpūdį patirsite ieškodamas kone kiekvieno rūpimo daikto, nors parduotuvės lūžta nuo prekių gausos.

ML. „Iš troškulio aš mirštu prie šaltinio...“ – tai eilutė iš XV a. prancūzų poeto Fransua Vilono (François Villon) eilėraščių. Pasirodo, daiktų pasaulyje tai įmanoma, nors poetas ne daiktų perteklių turėjo mintyje.

T. Kaltenis. Mūsų rinka prisotinta daiktais, bet ne pasiūlos įvairove. Tie, kurie veržiasi į Lietuvą parduoti daiktų, apsiriboja tik keliais modeliais. Prekių, daiktų įsigijimas – tai atskira ir sudėtinga tema. Ilgainiui daug kas pereis į elektroninę, užsakomąją prekybą. O dabartinė vietinė pramonė mūsų poreikių, drįstu sakyti, netenkina.

ML. Ištisas problemų gniutulas, bet vis vien sakote, kad tendencijos geros? Nesueina galai.

T. Kaltenis. Manau, kad geros. „Dizaino indekse“ galima pastebėti vieną iš tokių bruožų: mūsų gamintojai vėl pradeda ieškoti mūsiško, lietuviško dizaino ir orientuojasi į eksportą, galvodami nebūtinai vien apie Lietuvos pirkėją. Teisingas mąstymas: daug metų gaminant pagal užsienio užsakymus, kodėl nepradėjus siekti

Rūtos Valušytės sukurta „Trisluoksnė kėdė“

ir t. t. Štai harmonizuoti šią daugialypę aplinką ir yra pagrindinis šios dienos dizaino tikslas. Turime pripažinti, kad estetika turi įtakos etikai ir socialiniams ryšiams.

Nuo kūrybos prie gamybos laukia duobėtas kelias

ML. Ko siektė sudarinėdamas „Dizaino indeksą LT2012“? Turėjote labai aiškią užduotį, o gal pasąmonėje ir uždavinių uždavinį, kaip kartais sako teatralai?

T. Kaltenis. Sudarant „Dizaino indeksą LT2012“ siekiau fiksuoti pasutiniųjų kelerių metų Lietuvos dizainerių pasiekimus, kurių esminis bruožas – perėjimas nuo lokalių rinkos aptarnavimo prie įsiliejimo į globaliojo pasaulio ekonomiką. Atrinkau įdomiausius, pastebimiausius objektus ir jų autorius – surinkti į vieną leidinį jie sudaro aukštos kultūros ir darnios bei stiprios ekonomikos refleksiją.

Siekėme balanso tarp visų dizaino žanrų, norėdami atskleisti ir Lietuvos dizaino pasiekimų įvairovę. Todėl čia sudėti labai įdomių, skirtingų autorių projektai, kuriančių nuo mikro iki

ne dėl dizainerio kaltės. Nepamirškime, kad gamintojas įdiegdamas bet kurį dizaino kūrybos elementais pasižymintį gaminį, investuoja nemažas lėšas. Masinei produkcijai (priklausomai nuo gaminio) dažnai reikia pasigaminti presformas, net pačios paprasčiausios technologinės linijos kainuoja labai brangiai. Niekas nerizikuos atsainiai imtis naujo produkto gamybos, nes ištikus nesėkmei įmonė patirtų didelių nuostolių. Dėl to ir numatyti visi projektavimo etapai nuo prototipo maketavimo, bandomosios serijos gamybos ir t. t. Kiekvienas tų etapų daug kartų tikrinamas, tobulinamas, visuose juose dizaineriui privalu dalyvauti. Kuo intensyviau ir kruopščiau daroma, tuo geresnis rezultatas, bet tai gali užtrukti. Naujo produkto įvedimas į gamybą, priklausomai nuo sudėtingumo, gali užtrukti metus ir ilgiau.

Ir gamybininkams kartais prasikala sparnai

ML. Naujas gaminy – visada rizika.

T. Kaltenis. Gali nutikti, kad naujas gaminy pralaimi rinkodarine

Iš itin aukšto tankio impregnuotos medienos, anglies pluošto, aliuminio ir stiklo Mindaugas Jokubauskas sukūrė „LessLoss“ įrangos dizainą

pagrindinis dizaino uždavinys (2)

įgyvendinti savo drąsesnių kūrybinių sumanymų. O pardavinėti galima ir ten pat užsienyje, kur jau Lietuvos gamintojus pirkėjai žino. Po truputį tampame konkurencingi. Pakelsiu savo profesijos „uodegą“: pirkėjas juk perka pirmiausia dizainą. Kad daiktas turi būti geras, patikimas ir ilgai veiktu, tai jau savaime suprantama – konstanta. Jeigu daiktas turės išskirtinį dizainą ir bus gal kiek pigesnis, vadinasi, būsiu konkurencingi. Tas nuostatas savo „Dizaino indekse“ siekėme fiksuoti.

Kaip kuriamas lazerio dizainas

ML. Gal vieną kitą dizaino prasmę labiau vykusį pavyzdį iš „Dizaino indekso“ galėtumėte apibūdinti? Aiškės ir indekso sudarymo idėja, išskirtinos lietuviško dizaino ypatybės.

T. Kaltenis. Didžiausią pristatomų „Dizaino indekse“ objektų dalį sudaro pramoninio dizaino pavyzdžiai. Jų nėra daug, tačiau kiekvienas iš jų rodo, kad dizaino ir pramonės sąlyčio esama, bendradarbiavimas vyksta. Kitas dalykas, apie kurį taip pat galima kalbėti kaip apie tendenciją ir šiandien tam daugiau reikėtų skirti dėmesio, tai mokslo ir dizaino gryojo santykio raiška.

ML. Kokį mokslą turite omeny?

T. Kaltenis. Pirmiausia taikomąjį mokslą kaip dizaino užsakovą. Štai jauna lazerių technologijų UAB „Elas“ pagal Tel Avivo universiteto užsakyką sukūrė lazerinio mikroapdirbimo įrenginį. Bendrovė specializuojasi lazerinio mikroapdirbimo įrenginių, naudojančių ultratrumpųjų impulsų lazerius projektavimu ir gamyba. Mūsų dizaineriams teko kurti to užsakytojo lazerio dizainą. Kito lazerio dizainą „Elas“ bendrovei 2012 m. teko sukurti man pačiam – lazeris jau pagamintas.

ML. Ką čia naujo, atrodytu, galima įnešti į lazerių dizaino įvaizdžio kūrimą. Funkcija paprasta – teikti tam tikros elektromagnetinės bangos optinius impulsus.

atsiliepia į iššūkius, kuriuos jiems pateikia tarptautinė rinka, t. y. aplinka. Man lazerininkai rodė savo konkurentų ir kitų lazerius kuriančių bendrovių katalogus. Akivaizdu, kad prie tų lazerių pridėta dizainerių ranka ir ten nelendama į gaminio funkciją. Iš esmės tai staklių, roboto tipo dizainas. Lazeris pristatomas kaip patrauklus ir inovatyvus, visų pirma savo išoriniu vaizdu, įrenginys patogus ir saugus naudotis.

Sėkmingas Lietuvos lazerių mokslo

Kurti lazerio ir kėdės dizainą – skirtingi dalykai. Norint sukurti išskirtinį kėdės dizainą turi būti padarytas tam tikras išradimas, nes tų skirtingų kėdžių yra begalė. Lazerio dizainu siekiama kitko. Man šiuo atveju svarbu štai kas: net ir mokslo gaminiui, jeigu siekiame sėkmingai save parduoti, reikia telktis ir dizainerį, kuris taip pat dalyvauja to gaminio kūrime. Vienas dalykas prietaiso vidus, ir visai kitas – gaminio prekinė išvaizda. Kai patei-

gaminį sukurti, pagaminti, jį dar reikia ir parduoti.

Šuolis į daiktą be dizaino neįmanomas

ML. Kaip Jums atrodo, ar mūsų mokslininkai naujoms, kad ir šioms Jūsų dėstomoms idėjoms pagavūs? Ar dizaineris dažnas svečias mokslininkų laboratorijose?

T. Kaltenis. Mokslininkų ir dizainerių bendradarbiavimas jau yra prasidėjęs, reiškiasi per konkrečius už-

bendradarbiavimo, techninius išradimus kuo greičiau taikyti konkrečiuose daiktuose, o šiuos versti prekėmis. Taip prie mūsų artėtų pasaulis, o mes prie pasaulio. Taptume labiau konkurentiški. Mūsų geriausi mokslininkai yra šių procesų avangarde, bet vis dar trūksta mokslo laimėjimų kuo spartesnio perkėlimo į taikomąjį „žanrą“. Tuo skiriamės nuo japonų, kurie mažiausią išradimą, patobulinimą bemat sugeba diegti pramonėje. O Lietuvoje puikus išradimas neretai guli į stalčių, arba virsta vien mokslinė publikacija. Reiktų siekti šuolio į daiktą, o jis be dizaino neįmanomas. Būtent dizainas kuria konkurencingą, paklausą turintį daiktą. Kartais turėdamas gerą idėją mokslininkas suka galvą, kur čia ją pritaikyti, o dizaineris iškart galėtų pasakyti. Štai kodėl mokslininko ir dizainerio sanglauda yra tokia svarbi.

ML. Sanglauda silpna arba jos išvis nėra dažniausiai dėl vis tos pačios trivialios priežasties – pinigų stokos. Net banalu apie tai kalbėti.

T. Kaltenis. Ko gero, tai esminga priežastis. Tada lieka atidžiau pažvelgti į Europos Sąjungos 2014–2020 m. vystimosi etapą. Prieš tai buvusiame etape (2007–2013 m.) buvo orientuojama į administracinių gebėjimų skatinimą ir ugdymą. Pristatytoji 2014–2020 m. nacionalinės pažangos programa mus neišvengiamai vers mokyti ir kai ko išmokyti, o pirmiausia valdymo dalykų. Nuo 2014 m. ES Struktūriniai fondai labiau rems praktines veiklas. Pasimokėme, o dabar teks parodyti, ką galime. Ateina ir dizaino laikas, nes reikės naujų gaminių, inovacijų taikymo praktikoje.

Lietuvos mokslas gerai save pozicionavo, dabar ateina mokslo ir dizaino sanglaudos metas. Ar eitume per kultūrinę industriją, ar atskirai per dizainą, tačiau šis etapas neišvengiamas, nes gyvybiškai būtinas pačiam mokslui. Mokslo, technologijų ir eksperimentinei plėtrai dizainas būtinas.

ML. Ką pasakytumėte, jei drįsčiau pareikšti, kad šioje sanglaudoje pirmu numeriu vis dėlto turi „žaisti“ mokslas, o dizainui turėtų tekti apipavidalinti, kaip kad sakote, įpakavimo, paslaugų teikėjo vaidmuo? „Mažoji architektūra“ vaidmuo virsta „mažoji išradėja“ vaidmeniu?

T. Kaltenis. Kai kuriais atvejais tai yra įpakavimas, o kai kuriais – esmė. Priklauso nuo daikto. Visuose daiktuose, kas yra pirminis, o kas antrinis dalykas gal nėra reikalo dabar nagrinėti. Paprasčiausioje kėdėje gali būti panaudota krūva mokslinių išradimų, kurie dizaineriui nė į galvą našautų, nors savo esme, prigimtimi ir dvasia dizaineris privalėtų būti išradėjas.

ML. Išties taip, nes ir Jūsų sudarytame „Dizaino indekse LT2012“ apstu išradybos elementų, pradėdant nuo dizainerių sukurtiems daiktams kartais priskirtos netikėtos funkcijos, meninės išraiškos ar net iš tų kūrinių sklindančios filosofijos. Nepasakyčiau, kad tai tik daiktų filosofija. Tie daiktai formuoja jų naudotojų skonį, gali virsti mada, veikti tam tikrą visuomenės dalį.

T. Kaltenis. „Dizaino indekse“ proporcingai skirta dėmesio mados, grafinio, interjerinio ir industrinio dizaino pavyzdžiams. Akcentuojame tų objektų autorius – dizaino kūrėjus. Man pastaruoju metu daugiausia tenka dirbti su pramoninio dizaino užsakymais, bet šiame mūsų pokalbyje man buvo svarbu išryškinti bendras tendencijas.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Dizainerio Juozo Brundzys kabykla „Sketch“

Manto Lataičio sukurtas šviestuvus „Swan“

proveržis į pasaulį verčia mąstyti ir apie tai, kad tenka konkuruoti su tarptautinėmis bendrovėmis, o savo gaminių seksis sėkmingiau parduoti, jeigu jo dizainas atitiks tarptautinius

reikalavimus. Galima tai pavadinti patraukliu įpakavimu. Tai lazerio funkcijų nepagerins, bet estetinė išvaizda, pardavimo galimybės neabejotinai pagerės.

kiamas patrauklus, suestetintas pasirinktų spalvų ir apgalvotų proporcijų, paryškinto rėmo gaminyje, tai jaučiasi kūrėjo, pasižymincio menine nuovoka, ranka. O tam reikia turėti visą gaminio kūrimo grandinę – nuo idėjos ir jo funkcijų sakymus. Noriu atkreipti dėmesį ir į kitą tendenciją. Bendraujant su vienu kitu mokslininku man kyla didžiausias noras įsisukti į mokslo laimėjimus ir jų praktinį taikymą. Teorinis mokslas yra viena, o jo taikomasis perkėlimas į praktiką be dizainerio sunkiai įsivaizduojamas.

Kompanijos
„Yukon Advanced Optics Worldwide“ užsakymu Tautvydo Kaltenio suprojektuotas parodinis standas su visa ekspozicija IWA 2012 parodai Niurnberge (Vokietija)

T. Kaltenis. Funkcija šiuo atveju dizaineriui mažiausiai rūpi. Lazerių projektuotojai ir kūrėjai pirmiausia

reikalavimus. Galima tai pavadinti patraukliu įpakavimu. Tai lazerio funkcijų nepagerins, bet estetinė išvaizda, pardavimo galimybės neabejotinai pagerės.

inžinerinio įgyvendinimo iki pardavimo. Maža gerą

Ką pastebiu? Lietuvoje sukurta daug įvairių gerų dalykų: dirbtinio pluošto pavyzdžių, kurių gamybai taikomos nanotechnologijos, vis plačiau naudojamos šviestukų arba šviesos diodų (angl. LED – Light emitting diode) teikiamos galimybės. Šiuo atveju reiktų glaudesnio mokslininkų ir dizainerių

ĮTERPTOSIOS SISTEMOS, IŠRADIMAI IR PATENTAI (2)

Pradžia Nr. 5.

Evaldas Pabrėža, su kurio mintimis jau spėjome šiek tiek susipažinti pirmoje pokalbio dalyje, įsitikinęs, kad įterptųjų sistemų specialistai Lietuvoje netrukus bus graibstyte graibstomi. Tas bumas turėtų prasidėti pirmiausia lazerių ir biomedicinos aparatūros kūrimo srityse, persimes ir į kitas sritis. Dar neseniai didieji mokslo proveržiai panašiai buvo siejami su informacinėmis technologijomis – viena pretendentė į mokslo karalaites keičia kita. Jos privalumų kraityje – nanotechnologijos, kiti naujausi fizikos laimėjimai ir technologiniai sprendimai.

Apie tai – pokalbio tęsinyje su UAB „Integrated Optics“ generaliniu direktoriumi Evaldu PABRĖŽA.

Reikia ar nereikia lįsti į svetimą daržą?

Mokslo Lietuva. Lazerių kūrimo sritis, kurioje ir Jūs pradėdate reikštis, neįsivaizduojama be įterptųjų sistemų taikymo?

Evaldas Pabrėža. Įterptųjų sistemų taikymo sritis labai plati, todėl atsakysiu konkrečiu pavyzdžiu. Įkurtoje bendrovėje UAB „Integrated Optics“ mano partneris Jonas Jonuška yra elektronikas, prieš tai dirbęs su įterptosiomis sistemomis. Jis programuoja mikroprocesorius taikydamas assemblerio programą ir tai nemažai sakantis faktas. Dalis Jono idėjų, kuriant lazerius, kyla iš gero elektronikos ir optikos žinojimo. Gera lazerių gamybos komanda privalėtų turėti bent po vieną gerą elektroniką, mechaniką ir optiką, gal dar programuotoją, kuris užtikrintų sąsają su vartotoju. Tokia komanda jau gali siekti patikimo rezultato. Didesnėse lazerių bendrovėse elektronikos ir optikos schemų kūrėjai paprastai stengiasi nelįsti į savo kolegų daržą, o mano partneris būtent iš to tarpdiscipliniškumo semiasi idėjų. Kol kas pasiteisina.

Labai gerai, kad Lietuvoje per pastaruosius kelerius metus atsirado ne vienas rizikos kapitalo fondas. Tai labai didelė paspartinti vystant startuolius – jaunas, tik įsikūrusias bendroves. Mes taip pat mėginsime pasinaudoti kurio nors fondo galimybėmis. Mes teikiame idėją, skiriame savo žinias ir darbo laiką, o atitinkamas rizikos kapitalo fondas įdeda savo lėšų – tai puikus derinys.

Ko reikia? Reikia, kad vienos srities mokslininkai teiktų užduotis kitos srities kūrėjams ar specialistams. Toks bendravimas gali būti labai rezultatyvus. Kol šito nebus, sunku būtų kalbėti apie didesnę pažangą.

Intelektinę nuosavybę svarbu deramai valdyti

ML. Klausimas Jums kaip patentinių reikalų žinovui. Universitete dirbančio išradėjo mokslinės veiklos rezultatas priklauso jam pačiam, bet kartu yra ir universiteto nuosavybė?

E. Pabrėža. Domėjau Kauno technologijos universiteto (KTU) mokslinės veiklos rezultatų komercializavimo ir intelektinės nuosavybės

valdymo strategija. Dokumente parašyta, kad intelektinė nuosavybė iš dalies priklauso ir universitetui, net jei ją sukuria studentas universitete nedirbantis. Mat jis naudojasi universiteto laboratorija, aparatūra, gal reagentais, kompiuteriu ir t. t.

ML. Kas yra brangiau: intelektas, žinios ir kūrybai sunaudotas laikas (dažniausiai sunkiai apskaičiuojamas), ar techninės priemonės, reikalingos kūrybiniam rezultatui gauti?

E. Pabrėža. Taisyklės patvirtino KTU, dabar tą bando daryti ir kiti universitetai. Jeigu neklystu, KTU taisyklėse numatyta, kad išradėjui turi tekti 40 proc. už įdiegtą išradimą gautos finansinės naudos, išskaitant tam tikras komercializavimo einamąsias išlaidas. Tai nėra blogai, jei išradėjui tektų 30–40 proc. iš komercializavimo gautų lėšų. Blogai kitkas. Universitetas (šiuo atveju kalbu ne apie KTU) pasiima dalį intelektinės išradėjo nuosavybės, bet dažniausiai neturi kvalifikuotų tos srities darbuotojų, kurie tą intelektinę nuosavybę galėtų deramai naudoti ir valdyti. Tam neskiriama finansinių išteklių, nėra ir patirties ta nuosavybę efektyviai pasinaudoti. Tai didžiausia problema.

Išradimų ribos tarsi neegzistuoja

ML. Kuo jaunas protas galima sužavėti, kai kalbama apie sritis, kuriose taikomos įterptosios sistemos?

E. Pabrėža. Pasakysiu, kas mane patį buvo sužavėję. Dar dirbdamas UAB „Altechna“ turėjau reikalų su doktorantais lietuvičiais iš Sauthemptono universiteto (University of Southampton) Jungtinėje Karalystėje. Jie kūrė technologiją kaip femtosekundiniu lazeriu į mažytį paprasto stiklo tūrį įrašyti kelis terabaitus informacijos. Milžiniškas informacijos kiekis, ir jis galėtų išlikti neribotą laiką, tiek, kiek gyvuotų pats stiklas. Jis neyra, o įrašyta informacija sunku paveikti, nes stiklas atsparus net radiacijai, tad skrendant į ilgalaikes kosmoso misijas šis informacijos saugojimo būdas būtų labai patikimas.

Maža to, mūsų doktorantai Sauthemtone galvoja, kaip keičiant polarizaciją stikle gaunami penki laisvės laipsniai tai informacijai įrašyti. Kalbant paprastai, į vieną tašką pavyksta įrašyti daugiau nei vieną bitą informacijos. Kalbama ir apie kitokią nei dvejetainę informacijos įrašymo sistemą. Išradėjų laukia įdomių galimybių metas.

ML. Gal ateis metas, kai ir femtosekundiniam * (fs) lazeriui pastatyti prireiks ne stalo, o pakaks laikyti jį saujoje?

E. Pabrėža. Apie išradimų ribas sunku kalbėti, jos tarsi neegzistuoja. Ribos gali tiek stebėtinai mažėti, tiek nenusakomai didėti.

ML. Kad jau paminėjote Sauthemptono universiteto lietuvičius, tai kodėl neprisiminti Grioningeno universiteto Olandijoje fizikų, kuriems vadovauja prof. Douwe A. Wiersma, o toje grupėje dirba ir lietuvis Andrius Baltuška, Vilniaus universiteto auklėtinis. Tai tos grupės vyruka generavo trumpiausius pasaulyje 4,8 fs trukmės optinius impulsus. Kol kas pasaulio rekordas. Visai nepėsti tie mūsų lietuvičiai.

grupėje. Jie daro nanometrinių matmenų polimerines 3D formas. Prireikė ryškinimo įrangos, atrodytų, labai paprastos: padarius bandinį įmerkinti jį į stiklinę su tirpalu, pamaišyti, ištraukti ir išdžiovinti. Nusprendė patys tą įtaisėlį pasigaminti. Vienas iš darbuotojų įsigilino į procesorių programavimą, padarė prototipą. Būtų puiku, tik blogai, kad Lietuvoje mokslininkai nesugeba įvertinti savo laiko vertės.

žmones skatinti savo idėjas patentuoti, padėti patentuoti, o tada ateina metas komercializuoti.

Kaip aprašyti išradimo esmę?

ML. Kokį įspūdį Jums padarė įterptosioms sistemoms skirtų mokymų klausytojai, kuriems skaitėte patentavimo kurselį?

E. Pabrėža. Turėjome nemažai diskusijų ir tai gerai. Daugokai aistrų sukėlė, kas yra teisinga ir neteisinga patentuojant savo idėją. Kai kuriems klausytojams atrodė neteisinga kuo plačiau užpatentuoti savo techninę idėją, nepaliekant vietos įsisprauti kitiems kūrėjams. Daliai klausytojų atrodė, kad patentavimas tam ir reikalingas, kad sumokėję valstybei tam tikrą mokestį, igytum teisę į tam tikrą monopolį. Tai esanti gryna komercija, bet kartu ir visų techninių sprendimų bei technologijų įgyvendinimo variklis. Už patentą, t. y. igytą teisę į monopolį, gali gauti gražą už savo sukurtą idėją ir ją įgyvendinant įdėtą pastangą.

ML. Bet tai neišsprendžiama kolizija – kas teisinga ar neteisinga. Kiekvienas atvejis konkretus, savitas, kaip ir atsakymas į klausimą.

E. Pabrėža. Panašiai konkuruoja grynai kapitalistinių pažiūrų apologetai su atvirų technologijų principo siekėjais. Dvi priešingos ideologijos, tačiau nė vienos negalima pavadinti vienintele teisinga. Realus gyvenimas daug sudėtingesnis.

Mokymų metu bandėme aprašyti techninį išradimą. Daugeliui klausytojų viskas labai greitai tapo aišku, jau mokėsi aprašyti. Daviau praktinę užduotį. Visi greitai parašė, po to nagrinėjome tekstus. Suprasti, kas duotajame išradimo pavyzdyje svarbiausia, esminga, pavyko didžiai daliai grupės. Tačiau aprašyti, perteikti keliais talpiaisi sakiniais išradimą pasirodė kur kas sunkiau. Paaikškėjo, kad daugelis klausytojų pernelyg greitai patikėjo išmokę pamoką. Įgūdžių stoka formuluojant technines mintis pakišo koją.

Geras dėdė su idėja neateis

ML. Išradimo aprašyme reikia pateikti „know-how“ (žinoti, kaip), t. y. apnuoginti išradimo idėją, esmę?

E. Pabrėža. Aprašymas turi atitikti pramoninio pritaikomumo kriterijų, kad kitas žmogus gavęs išradimo aprašymą galėtų išradimą atkartoti. Šis reikalavimas taip pat išprovokavo gan karštas diskusijas: girdi, patentavimo tarnybose esama nesąžiningų tarnautojų, kurie gali išradimus atskleisti tretiesiems asmenims. Mano paties praktikoje tokie gandai nėra patvirtinti.

Galiu sutikti, kad publikuojant mokslinius straipsnius, redakcijoms iš šalies telkiantis ekspertus, galimi informacijos nutekėjimo atvejai. To negalėčiau pasakyti apie patentavimo sistemą, kuri neabejotinai patikimesnė. Asmuo, atidavęs išradimo aprašymą, gauna dokumentą su data, reikalingais parašais ir antspaudu, tad nerimauti dėl to, kas įvyks vėliau, neverta. Gavęs patvirtintą išradimo

* 1 fs lygi 10⁻¹⁵ sekundės. Jei 1 fs taptų lygi mūsų 1 s, tai toje sistemoje sekundės trukmė išsistėtų į 30 milijonų metų. Tai pavyzdys vaizduotės sužadiniui. – G. Z. past.

UAB „Integrated Optics“ generalinis direktorius Evaldas Pabrėža mokymų dalyvių supažindina su įterptųjų sistemų patentavimo subtilumais

Kad įterptųjų sistemų specialistai būtų geriau matomi

ML. Grįžkime į Lietuvą. Kokiose srityse matote didžiausias perspektyvas įterptųjų sistemų srityje dirbantiems jauniems mokslininkams?

E. Pabrėža. Ko gero, versle, nors ir moksle yra kas veikti. Didelės perspektyvos atsiskleistų jauniems žmonėms, jeigu jie rastų savo vietą pramonėje. Geros galimybės savo žinias ir gebėjimus pritaikyti kuriant lazerius, pagaliau sprendžiant aktualias biologijos problemas. Įterptųjų sistemų specialistai gali būti puikūs tarpininkai tarp įvairių mokslo sričių ir, žinoma, mokslo ir pramonės. Gali būti puikūs tarpdisciplininių tyrimų atlikėjai, puikiausiai galintys kurti ir gaminti baigtinius produktus.

Kalbant apie mokslininkus, kaip man kiek iš šalies atrodo. Kad jie būtų geriau matomi, pastebimi, gal juos reiktų kaip nors grupuoti, telkti į tam tikras bendrijas, ar bent jau identifikuoti, kad visuomenė matytų ir suprastų, kuo jie užsiima. Reikia rengti įterptųjų sistemų specialistus, nes dabar kurios nors kitos srities specialistas pasigilina ir pramoksta darbo su įterptosiomis sistemomis. Žinoma, Lietuvoje rengiami elektronikos inžinieriai, jie mokomi programavimo ir procesorių programavimo, tad jie ir galėtų sudaryti darbo su įterptosiomis sistemomis branduolį.

Kai nesusimąstome apie savo darbo vertę

ML. O kokius šios veiklos sunkumus ar nesklandumus matote? Tegū tai irgi būna žvilgsnis iš šalies.

E. Pabrėža. Pažįstu keletą fizikų, dirbančių Vilniaus universiteto Lazerių tyrimų centre, nanopolimerizacijos

Biomassės perdirbimas – svarbi šios dienos aktualija

UAB „Investicijų tiltas“ generalinis direktorius Vidmantas Lapė toliau aptaria asociacijoje „Slėnis Nemunas“ vykdomą projektą „Biomassės kaip atsinaujinančio energijos šaltinio panaudojimo biokuro gamybai inovacinės praktikos sklaida“. Kaip projekto iniciatorius ir visuomeninis verslo konsultantas V. Lapė šįkart dėmesį sutelkia į labai svarbią projekto dalį – biomassės perdirbimo ir biodujų gamybos reikalus.

Mokslo Lietuva. Gerbiamasis Vidmantai Lapė, ko pasimokė projekto vykdymo eigoje Lietuvos ūkininkai ir patys projekto iniciatoriai, jo vykdytojai?

Vidmantas Lapė. Pasimokėme daug, o ypač malonu, kad ūkininkai labai domisi biomassės perdirbimu. Ypač jaunesnieji ūkininkai domisi naujovėmis, stebi, kas vyksta Lietuvoje ir užsienyje. Todėl ir mums, projekto iniciatoriams, nuolat tenka domėtis naujomis idėjomis, ypač jų praktiniu panaudojimu. Biomassės perdirbimas – šios dienos aktualija. Ir ne vien auginant gluosnius ar šiaudus perdirbant į granules. Ūkininkai įsisaugonino, kad biomassės perdirbimas iš esmės gali pakeisti energetikos ūkį Lietuvoje. Būtent tai juos ir domina. Savo projekte mes ir numatėme visą procesą nuo biomassės auginimo iki jos perdirbimo.

Reikia suprasti ir tai, kad biodujų gamyba iš biomassės yra pakankamai brangus malonumas. Tai įranga, kurią šiandien perkame iš Vokietijos, Austrijos, Danijos, nėra pigi. Mūsų ūkininkai šiandien nėra sukaupę tiek lėšų, kad galėtų lengvai pasistatyti gerą 0,5–1 MW galios dujų jėgainę. Tai kainuotų 5–10 mln. Lt. Galingos biojėgainės yra ekonomiškesnės, bet mūsų ūkininkai dar nėra pajėgūs jas pasistatyti.

ML. Reikia padėti inovatyviems ūkininkams – lengvatinėmis paskolomis, sumažinus mokesčius už jų išauginamą produkciją, arba pakėlus kainą už pagaminamas biodujas.

V. Lapė. Pasaulyje tokia paramos sistema susiformavo, ir būtent tuos elementus Jūs išvardijote. Vokietijoje labiau remiami tie ūkininkai, kurie stato biojėgaines iki 0,5 MW galios. Didesnės vertinamos kaip stambūs energetikos objektai, kuriems para-

Vidmantas Lapė interviu metu

mos dydis mažėja. Lietuvoje taip pat susiformavo kainų politika, priimtas Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas, bet daug ką dar reikės tobulinti.

ML. Ar su biomassės auginimo ir biodujų gamintojais neatsitiks kaip su saulės energetikos entuziastais? Ar valstybė nepradės vietoj skatinimo imtis ribojimo priemonių?

V. Lapė. Mano supratimas kitoks. Apribojimas kyla dėl dviejų priežasčių: dėl nežinojimo arba tam tikros grupės suinteresuotų žmonių, vadinamųjų ekspertų pritraukimo prie didžiojo verslo interesų. Tačiau mes turime ir kas gina ūkininkų interesus – Žemės ūkio ministeriją, atitinkamus institutus ir visuomenės interesų atstovus, kurie yra atsvara didžiojo verslo spaudimui. Kuo Vyriausybė mažiau žinos apie vykstančius procesus, tuo daugiau stambus verslas juos panaudos savo interesams. Tai žinojimo ir gebėjimų reikalai.

Mūsų aptariamas projektas rodo, kad žemdirbių visuomenė pasirėngusi, jau subrendusi imtis biomassės gamybos ir paruošimo, o dalis ir biodujų gamybos. Reikia eiti toliau.

ML. Jums verslas yra gėris, bet ar kartais neprireikia žąslų jį šiek tiek gal net pristabdyti?

V. Lapė. Visada turi būti tam tikri reguliavimo svertai, bet tai turi būti proceso principai, o ne dirbtinės užtvartos, kai vieną dieną šaukiama vienas,

o kitą – jau kitais balsais. Man pačiam teko užsiimti moksline veikla, paskui gyvenimas pakreipė verslo link. Pradėjau nuo nulio. Šiandien galiu pasakyti, kad žmogus, sukuriantis bent kelias darbo vietas, neša valstybei didelę naudą – ne tik save ir šeimą išlaiko, bet dar ir kitus žmones. Nesudievinu ūkininkų veiklos, bet tai mūsų žemės gėris, kurį privalome puoselėti. Turime siekti, kad kuo daugiau žmonių kurtų darbo vietas.

ML. Sakote, susidomėjimo biomassės gamyba ir biojėgainėmis esama. Ar tai reiškia, kad kaimo žmonės drąsiai imsis šios veiklos?

V. Lapė. Šiandien gal ne visi imsis, bet susidomėjimas neabejotinas. Tam Nacionalinė mokėjimų agentūra prie LR Žemės ūkio ministerijos paramą ir skyrė. Jos pagrindu atsirado jau ir granulatorius turinčių atskirų žmonių ir verslo įmonių. O mūsų projekto siekis – padėti gilinti žinias tų žmonių, kurie norėtų šios veiklos imtis, pagelbėti jiems rasti naujus būdus ir metodus, siekiant pigesnių ir geresnių rezultatų.

Asociacija „Slėnis Nemunas“ ir yra ta vieta, kurioje susitinka mokslas, verslas ir žmogus. Šioje erdvėje mums pavyko susisiekti su ūkininkais, kurie norėjo įgyvendinti mūsų pasiūlytas idėjas, leido pasinaudoti mokymams skirta savo įranga ir per slėnį tokią galimybę įgijo. Tiesa, neradome norinčiojo dujų jėgainės darbą žemės ūkio sektoriuje demonstruoti mokymo tikslams, nors kreipėmės ne į vieną įmonę. Suderinę su Nacionaline mokėjimų agentūra įrengėme tokį bandomąjį įrenginį prie Kauno vandens valymo įrenginių Marvelėje. Suradome bendrą interesą, gegužę ten pradėdami demonstruoti visą biodujų gamybos procesą, parodant ir didelės įmonės veiklą. Atvykę ūkininkai galės pamatyti tiek mažo, tiek didelio segmento – stambios įmonės veikimą.

Esu tik asociacijos „Slėnis Nemunas“ konsultantas, o svarbiausią darbą dirba asociacijos administruojantys darbuotojai, svarbiausi rūpesčiai gula ant projekto administratorės Ritos Maziliauskienės pečių. Tenka atsižvelgti į visų projekte dalyvaujančių ūkininkų ir mokslo darbuotojų interesus. Iš-

skirčiau asociacijos „Slėnis Nemunas“ direktoriaus prof. Albino Kustos toliaregiškumą ir supratimą, kad mūsų nedideli projektai ateityje turėtų peraugti į daug didesnius. Tai tik pradžia, nuo paprastų dalykų einant toliau. Ką šiandien skleidžiame, prieš trejus metus buvo naujovė. Dabar matyti, kad yra mažų biodujų jėgainių poreikis. Būtų puiku, kad tokia jėgainė galėtų būti atvežta ūkininkui, o šis išsityręs žaliavas ir atliekas galėtų paskaičiuoti, gal jam iš tikro apsimokėtų išgauti metano dujų.

ML. Kodėl Lietuvoje platesniu mastu nepradėjus gaminti biodujų generatorių?

V. Lapė. Mes taip pat keliamo šį klausimą. Pajungus mokslinį ir techninį personalą Lietuvoje pats laikas tokias biojėgaines gaminti. Gal net pavyktų gaminti ir mažesnes nei 0,5 MW galios, bet pigesnes jėgaines. Manau, kad Lietuvos inžinieriai, panaudodami dalį vietinių medžiagų, vietinę darbo jėgą ir turimą ūkiuose infrastruktūrą, pajėgūs tokias jėgaines projektuoti ir gaminti. Svarbu, kad jos tenkintų konkretaus ūkio poreikius.

Kiekvienas ūkininkas turi katilinę, prie jos galima integruoti kad ir 100 kW galios jėgainę, naudoti beveik nekainuojančią žaliavą. Maisto, pašarų, skerdyklų atliekos, gazoninė nupjauta žolė, nukritę medžių lapai, gyvulių mėšlas – visa tai galima naudoti. Žinoma, reiktų analizuoti, išbandyti, pagaliau skirtingas atliekas reikia komponuoti, nes jos turi skirtingas bakterijas, skirtingai rūgsta – visa tai reikia išsitiirti.

Gerą pavyzdį rodo Kaune veikianti Mindaugo Kondratavičiaus mokslinių paslaugų firma, kuri turi sumontavusi savo gamybos biodujų įrenginį ant automobilio priekabos kaip savotišką tyrimų laboratoriją. Ši mobili jėgainė gali būti nuvežta į ūkį, pagaminti dujų iš užsakovo žaliavų, iširti jų vertę ir kitus parametrus biodujų gamybai. Pasaulyje visa tai daroma, joks stebuklas. Mūsų siekis – atpiginti šią technologiją, kad kuo daugiau agrarinio sektoriaus žmonių galėtų pasinaudoti.

ML. Kiek biodujų jėgainių veikia Lietuvoje?

V. Lapė. Veikia 24 biodujų jėgainės, kai kurios baigiamos paleisti.

EUROPOS ŽEMĖS ŪKIO FONDAS KAIMO PLĖTRA: EUROPA INVESTUOJA Į KAIMO VIETOVES PROJEKTĄ REMIA LIETUVOS RESPUBLIKA

Mažos kaip energetikos subjektai nėra įdomios, nes pati įranga brangi, ypač procesų automatizavimo įranga. Ją reikia derinti skirtingoms biomassės rūšims.

ML. Iš kur tam ūkininkui visus subtilumus žinoti?

V. Lapė. Ne jis turi rūpintis. Rinka turi pribrešti tam, kad šias paslaugas teiktų šios srities specialistai, ūkininkas neturėtų labai suklikti dėl konkrečių procesų. Jis turi pirkti jam tinkamą technologiją, prieš tai paskaičiavęs naudą. Prie biodujų jėgainės daug darbuotojų nereikia, pats ūkininkas, turėdamas ūkyje kelis pagalbininkus puikiai susitvarkys. Tik kur mūsų silpnoji grandis? Stinga aptarnaujančių firmų, galinčių sugedus siurbliui ar kitam mazgui greitai suremontuoti. Servisas ir kelia didžiausią nerimą, nors šiandien gal pakaktų ir vienos tokios serviso įmonės Lietuvos mastu. Slėnio „Nemunas“ užduotis ir yra siekti, kad kaimo žmogui būtų padedama. Be aptarnavimo, priežiūros, pagalbos toli gražu ne kiekvienas ūkininkas ryžtųsi tokią jėgainę statyti. Būtų tas pats kaip traktorių pačiam remontuoti – tie laikai negrįš. Servisas ateina su naujais technologijomis, su didelėmis ir stipriomis įmonėmis. Jau yra tų įmonių atstovų, kuo daugiau jie parduos naujos technikos, tuo greičiau plėsis ir tos technikos servisas. Skirtingos technologijos reikalauja skirtingų žinių. Štai kur slėnyje „Nemunas“ vykdomo projekto esmė: visus tuos dalykus svarbu išnagrinėti, aptarti su pačiais ūkininkais ir tos srities specialistais. Aišku viena: tai mūsų agrarinio sektoriaus ateitis, kurią bendromis pastangomis turime artinti.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Atkelta iš 8 p.

pateikimo dokumentą gali būti tikras, kad jis galios visame pasaulyje, niekas vėliau pateikęs tokį pat ar panašų aprašymą jau negalės jo patentuoti. Todėl išradimus pirma vertėtų patentuoti, o tik tada skelbti mokslinėje spaudoje.

ML. Kiek išradimo pateikimas patentavimui kainuoja autoriui?

E. Pabrėža. Jeigu pats išradėjas pateikia paraišką ir išradimo aprašymą patentui gauti, jam kaip fiziniui asmeniui tai kainuotų 200 Lt. Jei paraišką teikia universitetas, tuomet kaina – 400 Lt. Jeigu tektų naudotis konsultantų paslaugomis, kurie pateiktų ir išradimo aprašymą, tai kainuotų 2 tūkst. Lt. Čia turimas galvoje tik nacionalinis patentas, kuriuo užtikrinama prioriteto data. Patentų išplėtimai į kitas valstybes kur kas brangesni ir skaičiuoti reikėtų kiekvienu atveju atskirai bei parinkti efektyviausią patentavimo strategiją.

Evaldas Pabrėža (trečias iš kairės) veda mokymus (2013 m. kovas)

ML. Vadinas, naudinga kai ko išmolti ir pačiam, nors Jūs ir pasisakote už specializaciją.

E. Pabrėža. Jeigu išmoktą dalyką gyvenime naudosite tik kartą ar du, tai finansiskai tikrai neapsimokės. Mokymasis nėra nemokamas, kaip kai kas klaidingai galvoja.

ML. Ir baigiant pokalbį. Savo sukauptas žinias bandysite įgyvendinti techninės kūrybos srityje?

E. Pabrėža. Taip, bet taip pat sieksime padaryti ir kelis iki šiol precedento neturinčius žingsnius. Pirmiausia komercializuoti patentuotą lazerių gamybos technologiją. Norime sukurti pirmus savo gaminio prototipus ir tik tada kvieštis investuotoją, kai mes jau būsim pakankamai stiprūs ir galėsime patys diktuoti kai kurias sąlygas.

Jau dabar Lietuvoje matau daug galimybių, jeigu tik jaunas žmogus turi idėjų ir noro dirbti. Bet kad kas nors ateis, duos gerą idėją ir sutels darbu – tikimybė maža.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

JONAS ŽMUIDZINAS APIE TAMSIAJĄ ENERGIJĄ, GRAVITONUS IR PASITIKĖJIMĄ SAVO JĖGOMIS (3)

Aplankęs puslaidininkų bendrovę „Brolis Semiconductors“ prof. Jonas Žmuidzinai šią nuotrauką demonstravo per savo pranešimą Vilniuje kosmoso tyrinėjimams skirtoje konferencijoje

Pabaiga, pradžia Nr. 2 ir 7.

Baigiame pokalbį su Kalifornijos technologijos universiteto (JAV) profesoriumi, NASA Reaktyvinės traukos laboratorijos (Jet Propulsion Laboratory, JPL) vyriausiuoju technologu Jonu Žmuidzinu.

Mokslo Lietuva. Ateis laikas, kai senasis fizikos, be to, kosmologijos modelis užleis vietą naujiems modeliams. Ar šiandieninio fizikos modelio pakanka suprasti kosmologijos reiškiniams?

Jonas Žmuidzinai. Aišku viena: fizikos darbas dar neužbaigtas. Turime standartinį modelį, aprašantį medžiagą, jos veikimą, mums pažįstamas elementariąsias daleles – elektronus, kvarkus ir t. t. Į standartinį fizikos modelį įveltas ir Higgs bozonas. Tas modelis nebloggerai aprašo matavimų ir stebėjimo rezultatus, bet nėra labai patrauklus estetiškai. Kodėl yra tiek įvairių dalelių, skirtingų masių? Reikia labai daug informacijos, norint tą šiuolaikinės fizikos modelį gauti, jį sukonstruoti. Būtų daug geriau, jei turėtume teoriją, kurioje viskas natūraliai išeitų, nereiktų į lygtis kaitioti įvairių koeficientų ir konstantų.

Deja, standartinis fizikos modelis neaprašo gravitacijos, tamsiosios medžiagos ir tamsiosios energijos. Kad esamą fizikos modelį reikia toliau plėtoti, tobulinti lyg ir savaime aišku, fizikai tą ir daro, bet tai nepaprastai sudėtingas ir sunkus darbas.

Tikėjosi aiškaus atsakymo, o gavo pluoštą naujų klausimų

ML. 2012 m. vasarą CERN'o Didžiajame hadronų greitintuve fizikai atliko eksperimentą, kurio metu aptiktas Higgs bozonas. Girdi, jo dėka galima paaiškinti, kodėl kūnai turi masę. Atrodytų, milžiniškas šuolis pažinime, bet vietoj to, kad fizikai gautų laukiamą rezultatą, iš kurių tenka sukti galvas. Iš Higgs bozono buvimo įrodymo fizikai tikėjosi atsakymų, o gavo pluoštą naujų problemų. Žingsnį pirmyn lydi du atgal?

J. Žmuidzinai. Galima ir taip galvoti, bet žengęs žingsnį pirmyn gali pamatyti, kas anksčiau matoma ne-

buvo. Gali formuluoti naują užduotį, mąstyti apie problemas, kurių ligi tol nebuvo matęs ir net susimąstęs. Kol to tegu ir nedidelio žingsnelio pirmyn nepadarai, negali suprasti svarbiausių klausimų, be kurių nėra kelio pirmyn.

ML. Europos fizikai sumišę, nes sprendžia klausimą, ar reikia statyti dar galingesnę greitintuvą, nes dabartinis turimas jau atrodo nepakankamas. Fizikai išsiurbė visus Europos Sąjungos išteklius tam, kad žengtų dar vieną žingsnelį?

J. Žmuidzinai. Gerai neatsimenu, Ernestas Rezerfordas (Ernest Rutherford) ar Vinstonas Čerčilis (Winston Churchill) yra pasakę labai taiklius žodžius: „Vyrai, neliko pinigų – laikas pradėti galvoti“. (Juokiasi.)

Kaip suporuoti gravitaciją su kvantų mechanika?

ML. Puikus patarimas fizikams. Bet pirmoje pokalbio dalyje žadėjote pasakyti, ką galvojate apie gravitoną.

J. Žmuidzinai. Kai kalbama apie gravitoną, tai kartu reikia kalbėti ir apie gravitaciją. A. Einšteinas dar 1916 m. numatė gravitacinių bangų egzistavimą savo kurtoje ir mūsų šiame pokalbyje jau prisimintoje bendrojoje reliatyvumo teorijoje. Joje Einšteino lygtys rėmėsi klasikinės fizikos pagrindais.

Kai kalbame apie fotoną, jau telkiamės kvantų mechaniką. Fizikams gerai pažįstama elektromagnetinį lauką sujungus su kvantų mechanika galime suprasti fotonų atsiradimą. Gauname, kad šviesos bangos tuo pačiu metu yra ne tik bangos, bet ir dalelės.

Jeigu gravitaciją pavyktų susieti panašiu būdu su kvantų mechanika, tai būtų prasmė kalbėti apie gravitonus. Jie tuo pačiu metu būtų gravitacinė banga ir tos bangos kvantas, t. y. dalelė. Deja, iki šiol nepavyksta „suporuoti“ gravitacijos su kvantų mechanika. Sena problema vis dar neišspręsta. Iki šiol nepavyko aptikti iš kosmoso sklindančių gravitacinių bangų. Yra įvairių idėjų, dabar labai populiarūs stygų teorija (angl. string theory), kurioje gravitacija su kvantų mechanika turėtų būti susipynusi, bet kol kas patys fizikai ne visai gerai tą stygų teoriją supranta. Šiokia tokia pažanga pasiekta, bet labai

sunku atlikti skaičiavimus ir pritaikyti tą teoriją. Tikrų šios srities laimėjimų veikiausiai dar teks palaukti.

ML. Gal tamsioji energija ir „saugo“ paslaptis į šiuos neatsakytus klausimus, taip pat apie gravitacines bangas bei gravitonus?

J. Žmuidzinai. Galime sakyti, kad turime standartinį fizikos modelį, kuriame aprašoma medžiaga, elektromagnetinės ir branduolinės sąveikos, bet tame modelyje, deja, nėra gravitacijos ir tamsiosios energijos. Taigi yra fizika, kurią suprantame, ir fizika, kurią suprantame tik iš dalies. Pastarajai fizikai priklauso gravitacija ir tamsioji energija. Sunku daryti toli siekiančias išvadas, kai susiduriame su neapibrėžtais dalykais.

Be to, nesu teorinės fizikos žinovas, bet astrofizikas eksperimentininkas. Jei mano tėvas Jonas Žmuidzinai buvo fizikas teoretikas, tai aš pasukau į eksperimentinę fiziką.

Ribų savo gabumams ir siekiams įgyvendinti nėra

ML. Ar šioje Vilniaus konferencijoje išgirdote bent vieną kitą Jums svarbią mintį?

J. Žmuidzinai. Atsakymas visiškai aiškus: ši konferencija tikrai vertinga. Tiek pranešimai, tiek diskusijos man buvo labai įdomu. Pasakytiau, kad ypač naudinga – bendrauti su žmonėmis, diskutuoti. Tik viskas vyksta taip greitai, kad ne iškart galiu atsirinkti, kas svarbiausia, prireiks laiko visai informacijai susigulėti. Štai tokį pavyzdį išskyrčiau ir per savo skaitytą pranešimą.

Buvau pakviestas susipažinti su nauja įsteigta puslaidininkų kompanija „Brolis Semiconductors“. Dominykas, Augustinas ir Kristijonas Vizbarai baigę mokslus prieš metus Vilniaus pakraštyje įkūrė savo aukštųjų technologijų kompaniją, kurioje augina puslaidininkinių prietaisų gamybai reikalingus kristalus. Broliai naudoja specialų metodą puslaidininkinėms medžiagoms auginti, kai ant tam tikro pagrindo uždedamas vienas reikalingas atominis sluoksnis, paskui kitas ir t. t. Kiekvienas sluoksnis kontroliuojamas itin tiksliai, pavyksta išauginti labai įdomių ir naudingų struktūrų. Iš

jų galima kurti įvairius lazerius ir kitus puslaidininkinius prietaisus. Broliai Vizbarai jau dabar dirba pasaulinio lygio taikomojo mokslo darbą. Nors jų kompanija dar tik įsikūrė naujose patalpose ir vos pradėjo dirbti, bet jau dabar man aišku, kad su jais būtų galima dirbti bendrą darbą, gal ir ne vieną.

Brolių Vizbarų kompanija yra geras pavyzdys, kaip turint gabumų ir motyvacijos įmanoma daug pasiekti. Dvyniai Augustinas ir Kristijonas Vizbarai po bakalauro studijų Lietuvoje tęsė mokslus Kareliškajame technikos universitete Švedijoje, magistrantūros baigiamuosius darbus atliko Miuncheno technikos universitete Vokietijoje, kuriame taip pat studijavo doktorantūroje ir apsigynė fizikos mokslų daktaro laipsnius. Dominykas, jeigu neklystu, verslą studijavo Lietuvoje.

Vadinasi, prasimušti galima. Jeigu Lietuvoje kuri nors mokslo ar studijų sritis silpnesnė, galima juk ir į kitą šalį išvažiuoti, o pasimokius – vėliau grįžti į Lietuvą.

ML. Tačiau jaunimui reikia padėti, ypač turintiems gerų idėjų ir noro jas įgyvendinti. Veikiausiai Jūsų tyrimų grupėje nėra nė vieno lietuvių?

J. Žmuidzinai. Mano grupėje „Caltech“ aš pats esu lietuvis. (Juokiasi.)

ML. Vienas garbus Lietuvos mokslininkas prieš daugelį metų yra pasakęs:

tyrimų tarptautinius projektus?

J. Žmuidzinai. Nė kiek neabejoju, kad galėtų, nes Lietuvos žmonės labai gabūs, išsilavinę. Reikia tik didelio noro ir rasti gerą progą kaip nors į tą veiklą įsivelti. Kad ir mažais žingsniais, bet reikia pradėti tuo norimu keliu eiti.

ML. Kosmoso tyrinėjimams skirta konferencija jau trečioji, vadinasi, trys žingsniai padaryti.

J. Žmuidzinai. Žinoma. Yra daugybė pavyzdžių, kaip puikiai kosmoso tyrinėjimuose dalyvauja mažų šalių mokslininkai ir turi nemenkų pasiekimų. Lietuvos mokslininkai taip pat turėtų bandyti. Labai svarbu, kad Lietuva žvelgtų į ateitį, kad lietuviai pasitikėtų savo jėgomis, nes iš tikro juk viskas įmanoma. Jei žmogus tikrai nori siekti aukštumų savo pasirinktoje srityje, tai ir pasieks. Nėra jokių ribų savo gabumams ir siekiams įgyvendinti. Jeigu žmogus turi noro ir progą, tai tikrai padarys. Šia prasme esu optimistas. Ir kitus kviečiu būti optimistais, nes tik optimistai savo siekius įgyvendina. Net ir nesėkmės atveju juk daug nepraras, o pabandyti reikia.

ML. Ačiū už padrąsinančias mintis, nors su tamsiąja energija, bet truputį prašviesinote ir praskaidrinote mūsų ateities vaizdą.

J. Žmuidzinai. Nors buvo laukusių pasaulio pabaigos, tačiau ji jei

Prof. Jono Žmuidzino linkėjimus siekti optimizmo ir nebijoti įgyvendinti net ir didžiausių svajonių puikiai pateisina jaunieji mokslininkai Laurynas Mačiulis ir Vytenis Buzas, pasiryžę šiais metais paleisti į kosmosą pirmą lietuvišką dirbtinį Žemės palydovą

„Kam čia mums reikia naujų mokslo daktarų, jeigu aš ir mano žmona jau esame mokslų daktarai!“

J. Žmuidzinai. Kalifornijos universitete turime studentų iš viso pasaulio, pusė visų studentų yra iš kitų šalių. Labai daug turime Azijos kraštų studentų, kurie labai stengiasi, bet tai nereiškia, kad gabiems lietuviams nebūtų vietos. Daug ir atvažiuoja studijuoti.

ML. Kokios esate nuomonės apie Lietuvos tikslųjų ir technologijos mokslų potencialą? Ar yra tekę bent kiek giliau susipažinti? Ar galėtų Lietuvos mokslininkai plačiau įsitraukti ir į kosmoso

kada ir bus, tai dar labai greitai. Todėl stenkimės dirbti, siekime įgyvendinti savo geriausias sumanymus. Jeigu esi mokslininkas, privalai būti optimistas, antraip niekur neprasilauši. Konkurencija milžiniška, daugybė gabių, aukštos kompetencijos žmonių mus supa įvairiose srityse. Jeigu nebūsi optimistas, tai ir nepradėsi konkuruoti. Todėl geriausia negalvoti, ką daro kiti, bet reikia galvoti, ką tu pats darai ir kaip geriau padaryti. Tada viskas bus gerai.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Vilniaus Gedimino technikos universitetas skelbia konkursą šioms pareigybėms užimti:

I. FIZINIŲ, BIOMEDICINOS IR TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ SRITYSE

1. Geodezijos ir kadastro katedra - asistento (1 vieta);
2. Darbo ir gaisrinės saugos katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (2 vietos);
3. Hidraulikos katedra - profesoriaus (1 vieta);
4. Mašinų gamybos katedra - docento (1 vieta),
- asistento (0,25 etato 1 vieta);
5. Poligrafinių mašinų katedra - docento (2 vietos);
6. Medžiagotyros ir suvirinimo katedra - docento (1 vieta);
7. Tiltų ir specialiųjų statinių katedra - profesoriaus (0,5 etato 1 vieta),
- docento (0,25 etato 1 vieta);
8. Metalinių ir medinių konstrukcijų katedra - profesoriaus (0,5 etato 1 vieta);
9. Architektūros inžinerijos katedra - docento (1 vieta),
- asistento (2 vietos);
10. Transporto vadybos katedra - docento (1 vieta),
- docento (0,5 etato 1 vieta);
11. Geležinkelių transporto katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (1 vieta);
12. Automobilių transporto katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (0,7 etato 1 vieta);
13. Chemijos ir bioinžinerijos katedra - docento (1 vieta),
- docento (0,5 etato 3 vietos)
- lektoriaus (1 vieta);
14. Matematinio modeliavimo katedra - docento (1 vieta);
15. Fizikos katedra - profesoriaus (1 vieta),
- profesoriaus (0,5 etato 2 vietos),
- docento (2 vietos);
16. Informacinių sistemų katedra - docento (1 vieta);
17. Elektroninių sistemų katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (0,5 etato 2 vietos);
18. Automatikos katedra - docento (2 vietos),
- docento (0,5 etato 1 vieta);
19. Grafinių sistemų katedra - profesoriaus (0,5 etato 1 vieta);
20. Aplinkos apsaugos katedra - profesoriaus (1 vieta),
- profesoriaus (0,5 etato 1 vieta),
- docento (3 vietos);
21. Elektrotechnikos katedra - profesoriaus (0,5 etato 1 vieta),
- docento (1 vieta);
22. Kelių katedra - docento (1 vieta),
- docento (0,25 etato 3 vietos);
23. Matematinės statistikos katedra - docento (2 vietos),
- docento (0,5 etato 2 vietos);
24. Gelžbetoninių ir mūrinių konstrukcijų katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (0,75 etato 1 vieta);
25. Teorinės mechanikos katedra - docento (1 vieta),
- asistento (0,25 etato 1 vieta);
26. Statybinių medžiagų katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (2 vietos);
27. Pastatų energetikos katedra - docento (2 vietos);
28. Medžiagų atsparumo katedra - docento (1 vieta);
29. Geotechnikos katedra - docento (3 vietos);
30. Aviacijos technologijų katedra - lektoriaus (0,75 etato 1 vieta),
- asistento (0,5 etato 2 vietos);
31. Biomechanikos katedra - docento (0,5 etato 1 vieta);
32. Telekomunikacijų inžinerijos katedra - docento (3 vietos);
33. Statybos ekonomikos ir nekilnojamo turto vadybos katedra - docento (1 vieta),
- docento (0,25 etato 2 vietos);
34. Transporto technologinių įrenginių katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (1 vieta),
- docento (0,5 etato 1 vieta);
35. Lygiagrečiųjų skaičiavimų mokslo laboratorija - vyresniojo mokslo darbuotojo
(0,75 etato 1 vieta);

36. Informacinių sistemų mokslo laboratorija - vyresniojo mokslo darbuotojo
(0,25 etato 1 vieta),
- jaunesniojo mokslo darbuotojo
(0,5 etato 1 vieta);
37. Teritorijų planavimo mokslo institutas - mokslo darbuotojo
(0,25 etato 1 vieta),
- jaunesniojo mokslo darbuotojo
(0,5 etato 1 vieta);
38. Aplinkos apsaugos institutas - vyriausiojo mokslo darbuotojo
(0,5 etato 1 vieta),
- vyresniojo mokslo darbuotojo
(0,5 etato 1 vieta);
39. Statybinių konstrukcijų laboratorija - vyresniojo mokslo darbuotojo
(1 vieta);
40. Statybinių dirbinių technologijos laboratorija - mokslo darbuotojo (1 vieta),
- vyresniojo mokslo darbuotojo
(1 vieta);
41. Statybinių medžiagų laboratorija - vyresniojo mokslo darbuotojo
(1 vieta),
- jaunesniojo mokslo darbuotojo
(1 vieta);
42. Termoizoliacinių medžiagų laboratorija - vyresniojo mokslo darbuotojo
(1 vieta),
- vyriausiojo mokslo darbuotojo
(1 vieta);
43. Bioinformatikos mokslo laboratorija - jaunesniojo mokslo darbuotojo
(1 vieta);

II. HUMANITARINIŲ IR SOCIALINIŲ MOKSLŲ SRITYSE

44. Socialinės ekonomikos ir vadybos katedra - docento (1 vieta);
45. Įmonių ekonomikos ir vadybos katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (2 vietos);
46. Teisės katedra - docento (0,25 etato 1 vieta);
47. Architektūros katedra - docento (3 vietos),
- docento (0,5 etato 1 vieta);
48. Užsienio kalbų katedra - lektoriaus (2 vietos) anglų k.,
- lektoriaus (0,5 etato 1 vieta) anglų k.,
- asistento (2 vietos) anglų k.;
49. Filosofijos ir politologijos katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (1 vieta);
50. Architektūros pagrindų ir teorijos katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (1 vieta);
51. Kūno kultūros katedra - lektoriaus (1 vieta);
52. Lietuvių kalbos katedra - docento (1 vieta),
- lektoriaus (2 vietos);
53. Urbanistikos katedra - profesoriaus (2 vietos),
- docento (1 vieta);
54. Transporto institutas - vyresniojo mokslo darbuotojo
(1 vieta);
55. Tarptautinės ekonomikos ir vadybos katedra - profesoriaus (0,5 etato 1 vieta),
- docento (1 vieta);
56. Verslo technologijų katedra - profesoriaus (1 vieta);
57. Finansų inžinerijos katedra - profesoriaus (1 vieta),
- docento (2 vietos);
58. Transporto vadybos katedra - docento (2 vietos);

Smulkesnė informacija pateikta Vilniaus Gedimino technikos universiteto tinklapyje adresu www.vgtu.lt

Dokumentai priimami nuo 2013-04-18 iki 2013-05-21 Personalo direkcijoje, Saulėtekio al. 11 (Saulėtekio rūmai, centrinis korpusas, 501 kab.), tel. 2745009.

Rektorius Alfonsas Daniūnas

PROFESINĖS ASOCIACIJOS: MISIJA ĮMANOMA?

■ Atkelta iš 3 p.

jos ilgalaikiškumas ir paklausa didelė dalimi priklauso nuo studentams suteiktos galimybės studijuoti kalbas.

Taigi, tokie tie mūsų „politiniai brūzgynai“.

ML. *Tai Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintos studijų programos, sunku įsivaizduoti, kad visuomeninė asociacija gali turėti bent kiek didesnės įtakos tas programas koreguojant. Nebent Vilniaus*

kolegijos Verslo vadybos fakulteto dekanė doc. dr. Danutė Rasimavičienė mane pataisytų.

Danutė Rasimavičienė. Labai atidžiai klausiausi, kai buvo sakoma, kad asociacijos turėtų rodyti iniciatyvą ir darytų didesnę įtaką kalbų mokymo politikoje. Šiuo klausimu esu gerokai skeptiška. Mes galime čia susėdę padiskutuoti ir gražiai nuspręsti, kad asociacijos turi daryti tą ir aną, bet mes pirmiausia nieko negalime asociacijoms

įsakyti. Asociacija – tai laisvanoriška iniciatyva. Žmonės renkas į asociacijas ne už pinigus, paprastai susieina to paties plauko bendraminčiai, kad galėtų pasidalyti tuo, kas jiems rūpi ar skauda. Tada kiekviena asociacija sprendžia, kokių tikslų siekti. Pagaliau asociacija asociacijai nelygu. Yra siekiančių ir politinių tikslų, norinčių daryti įtaką valstybės institucijoms, bet yra apsiribojančių siaura veikla. Yra Lietuvos ekonomikos dėstytojų asociacija, ji daro bendras konferencijas, rūpinasi savo narių kvalifikacijų tobulinimu, kaip geriau savo gebėjimus, žinias ir patirtį perteikti studentams. Labai graži veikla, ir tokiai asociacijai įrodinėti, kad ji turi dirbti ir politiniu lygmeniu nelabai išsina.

N. Bražėnienė. Vis dėlto manau, kad asociacija turi ir bendradarbiauti ir daryti įtaką valstybinėms institucijoms kalbų politikos klausimais Lietuvoje. Diskusijos ŠMM, konferencija organizuota Seime bei kiti bendri renginiai parodė, kad tokie susitikimai labai naudingi. Kas geriau gali žinoti kalbų mokymo padėtį mokyklose ar universitetuose, jei ne ten dirbantys pedagogai – asociacijos nariai. Jų nuomonė, patirtis, pasiūlymai, iniciatyvos yra labai vertingi primant vienokius ar kitokius sprendimus kalbų klausimais. O kita asociacijos narių veiklos pusė – profesinis tobulėjimas, naujų pažangių metodikų įdiegimas, mokslinė veikla, dalijimasis gerąja patirtimi.

D. Rasimavičienė. Norėjau tik pridurti, kad nebūtinai asociacijos turi užsiimti kalbų dėstymo ar kitokia politika, nes kiekviena asociacija pati sprendžia, kaip turi veikti. Savo veikla asociacija gali veikti politinius valstybės institucijų sprendimus, inicijuoti tam tikrų dokumentų rengimą, bet tai gali priklausyti ir nuo atskirų asociacijos narių iniciatyvų. Kiekvienas aktyvesnis narys asociacijos veikloje gali pasisemti naujų idėjų, kurias gali bandyti įgyvendinti įvairiais būdais.

ML. *Tarkime, įsirašinęs asociacijos narys savajame universitete ar kolegijoje pradės diegti savo idėjas kad ir studijų procese. Kaip būtų sutiktas kolegų ir institucijos vadovų? Ko gero, ne katutėmis.*

D. Rasimavičienė. Nesutinku su tokia nuostata, bent jau to nėra Vilniaus kolegijoje. Jeigu galvojame, kokį absolytą išleisime į gyvenimą, kuo jis taps, tai bet kuri iniciatyva, prisidedanti prie jauno žmogaus tobulėjimo, tikrai palankiai sutinkama. Žinoma, viskas priklauso nuo žmonių, vadovų, bet visados tikiu protingais ir šviesiais žmonėmis. Kiek pažįstu kolegų, dekanų ir dėstytojų savo ir kitose kolegijose, universitetuose galiu užtikrinti, kad jie visados stengiasi palaikyti geras iniciatyvas. Man net keista girdėti, kad kai kur naikinami pasirenkamieji dalykai. Man sunku su tuo susitaikyti. Kad ir Vilniaus kolegijoje: turime stiprią Užsienio kalbų pedagogų

2013 m. balandžio 10 d., eidamas 57-uosius metus, staiga mirė vienas žymiausių Lietuvos miškininkų, Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Miškų instituto direktorius, Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys, profesorius habilituotas daktaras **REMIGIJUS OZOLINČIUS**

Remigijus Ozolinčius gimė 1956 m. lapkričio 14 d. Klaipėdos r. Skomantų kaime. 1975 m. aukso medaliu baigė Tauragės 2-ąją (dabar „Šaltinio“) vidurinę mokyklą, 1980 m. Lietuvos žemės ūkio akademijos Miškų ūkio fakultete įgijo aukštąjį miškų ūkio inžinieriaus išsilavinimą. Tais pačiais metais pradėjo dirbti Lietuvos miškų ūkio mokslinio tyrimo institute jaunesniojo mokslinio bendradarbiu, nuo 1987 m. – vyresnysis mokslinis bendradarbis, Lietuvos miškų instituto direktoriaus pavaduotojas mokslui (1994–1997 m.), vyriausiasis mokslo darbuotojas (nuo 1997 m.), direktorius (1997–2010 m.).

Profesorius Remigijus Ozolinčius

Nuo 2010 m. – Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro (LAMMC) direktoriaus pavaduotojas ir LAMMC Miškų instituto direktorius.

Remigijaus Ozolinčiaus mokslinių tyrimų rezultatai reikšmingi sprendžiant medynų formavimosi, miško ekosistemų tvarumą, miškų būklės diagnostikos, klimato kaitos poveikio miškams problemas. Jis paskelbė per 400 mokslo ir mokslo populiarinimo straipsnių, taip pat yra daugiau nei 30 knygų bei monografijų autorius. 1985 m. apgynė gamtos mokslų daktaro disertaciją, nuo 1997 m. – habilituotas gamtos mokslų daktaras, docentas, 2000 m. suteiktas profesoriaus vardas. 2004 m. Remigijus Ozolinčius išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu ekspertu, 2011 m. – tikruoju nariu. Tarp daugelio jo mokslinės veiklos rezultatų įvertinimų yra ir Britų Tarybos premija (1992 m.), ir Lietuvos mokslo premija (2004 m.).

Remigijaus Ozolinčiaus veikla neapsiribojo vien moksliniais tyrimais. Jis dėstė Vytauto Didžiojo ir Aleksandro Stulginskio universitetuose, rengė mokslininkus – vadovavo daugeliui doktorantų, aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje. Buvo aktyvus daugelio draugijų, žurnalų redakcijų ir kitų organizacijų narys. Nuo 2010 m. buvo žurnalo „Baltic Forestry“ vyriausiasis redaktorius. Dar besimokant mokykloje susiformavo polinkis kūrybiniam darbui. Turėdamas literato gyslelę mokslinių tyrimų rezultatus bei kitas žinias puikiai sugebėjo pateikti populiariai. Ši jo veikla buvo įvertinta Švietimo ir mokslo ministerijos premijomis. Mėgo fotografuoti, rasdavo laiko net ir kurti eilėraščius, buvo aistringas keliautojas, su draugu grupele aplankęs daugelį tolimų ir egzotiškų šalių.

Remigijus Ozolinčius – nepaprastos inteligencijos ir erudicijos žmogus. Jis visuomet išsiskyrė dideliu darbštumu, kruopštumu, aktyvumu, principingumu, kartu būdamas nuoširdus, labai draugiškas bei rūpestingas jį supantiems žmonėms.

Jo gyvenimas tiksliausiai galėtų būti apibūdintas žodžiu „degė“. Toks jis ir liks tiek buvusių bendradarbių, kolegų, tiek ir kitų jį pažinojusių žmonių atmintyje.

Lietuvos mokslų akademija
Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras

asociacijos katedrą, jai vadovauja buvusi LKPA viceprezidentė Jūratė Patackaitė. Ji vokiečių kalbos specialistė, išmananti reikalus, viena iš kalbų vietos aukštojoje mokykloje gynėja, propaguotoja, naujų kalbų įvedimo į kolegiją iniciatorė.

Šiame pokalbyje buvo paminėta skandinavų kalbų svarba. Iš tiesų iš Skandinavijos į Lietuvą ateina labai didelės investicijos, o Danija yra vienas iš pagrindinių Lietuvos partnerių. Danai šaukia: „Duokite mums danų kalbos

specialistų“. Šitai žinodami Vilniaus kolegijoje jau galime rodyti iniciatyvą, kad imtumės mokyti danų kalbos. Į priekį žvelgiantis Verslo vadybos fakultetas ir dėsto danų kalbą, o Ekonomikos fakultete dėstoma norvegų kalba, šalia to turime rusų kalbos kursus, nes to labai reikia Lietuvos verslui.

Bus daugiau

Kalbėjosi **Gediminas Zemlickas**

Viena iš apdovanojimų „Balto filologo skrynelė“ ceremonijos akimirka

M.K. Čiurlionio kultūros ir paveldo fondas
Labdaros ir paramos fondas

M.K. Čiurlionio kultūros ir paveldo fondas 2013 m. balandžio 28 d. (sekmadienį) 11 val. Neries regioniniame parke, Dūkštų ažuolyne (Dūkštų seniūnija, Vilniaus r.) pristato Petro Venslovos kompoziciją „Baltam dienų kely“ (Paulius Širvys – poeto lyrika, laiškai, susitikimų fragmentai). Ši pavasarinė programa bus atlikta kasmet Neries regioniniame parke organizuojamos Plukių dienos šventės proga. Beje, M. K. Čiurlionio kultūros ir paveldo fondas kartu su Neries regioniniu parku jau yra organizavęs panašią Plukių dienos šventę 2008 m. balandžio 27 d. ir tada pristatė programą „Yra tikrai Tėvynė“.

Daugiau informacijos internete: <http://www.ciurlioniopaveldas.lt/vidinis.php?id=153> ir <http://www.ciurlioniopaveldas.lt/vidinis.php?id=47&nid=12>

Atlikėjai:

Petras VENCLOVAS – aktorius;

Aleksandras KOŽEVNIKOVAS – melodijos saksofonu ir improvizacijos.

M. K. Čiurlionio kultūros ir paveldo fondo informacija

Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“ projektui „Mokslui, kultūrai, visuomenei“ vykdyti Spaudos, radijos ir televizijos rėmimo fondas 2013 m. skyrė 65 tūkst. Lt.

„Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Gediminas Zemlickas
Stilistė Jurgita Radzevičiūtė
Dizainerė Jūratė Kemeklytė Bagdonienė

Patarėjai: Jonas Jasaitis, Antanas Kulakauskas, Vladimiras Novosadas, Jonas Puodžius, Alfonsas Ramonas, Juras Ulbikas, Edmundas Kazimieras Zavadskas.
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, 01118 Vilnius
El. paštas: mokslolietuva@takas.lt, tel. (8 5) 212 1235.

Laikraštis internete: <http://mokslasplius.lt/mokslo-lietuva>

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://mokslasplius.lt/mokslo-lietuva> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijai.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 550 egz.